משנה · אחרונים · עיקר תוספות יום טוב · סדר קדשים

עיקר תוספות יום טוב על משנה חולין

משולם בן יואל כץ, רבי יום טוב ליפמן הלר הלוי

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

עיקר תוספות יום טוב על משנה חולין

משולם בן יואל כץ, רבי יום טוב ליפמן הלר הלוי

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/עיקר-תוספות-יום-טוב-על-משנה-חולין/
הקובץ נוצר ב־17 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 5
משנה א 5
משנה ב 6
משנה ג 6
משנה ד 6
משנה ו 7
משנה ז 7
פרק ב 7
משנה א 7
משנה ב 8
משנה ג 8
משנה ד 8
משנה ה 8
משנה ו 8
משנה ז 9
משנה ח 9
משנה ט 9
משנה י 9
פרק ג 10
משנה א 10
משנה ב 12
משנה ג 12
משנה ד 12
משנה ו 12
משנה ז 13
פרק ד 13
משנה א 13
משנה ב 14
משנה ג 14
משנה ד 14
משנה ה 14
משנה ו 14
משנה ז 15
פרק ה 15
משנה א 15
משנה ב 16
משנה ג 16
משנה ד 17
משנה ה 17
פרק ו 17
משנה א 17
משנה ב 17
משנה ג 17
משנה ד 17
משנה ה 18
משנה ז 18
פרק ז 18
משנה א 18
משנה ב 19
משנה ג 19
משנה ה 19
פרק ח 19
משנה א 19
משנה ג 20
משנה ד 20
משנה ה 20
משנה ו 21
פרק ט 21
משנה א 21
משנה ב 22
משנה ג 22
משנה ד 23

משנה ה 23
משנה ו 23
משנה ז 23
משנה ח 24
פרק י 24
משנה א 24
משנה ב 24
משנה ג 25
משנה ד 25
פרק יא 26
משנה א 26
משנה ב 26
פרק יב 27
משנה א 27
משנה ב 27
משנה ג 27
משנה ד 27
משנה ה 27

פרק א

משנה א

א דְּוַדַּאי לֹא אָתָא לְאַשְׁמְעִינַן אֶלָּא אַמַּאי דְּמַרְבִּינַן. דִּבְמִי דְּפִשִׁיטָא לָן שֶׁשּׁוֹחֵט, מַאי אָתֵי לְמֵימְרָא, קָרָא כְּתִיב וְזָבַחְתָּ:

ב הַנָּהוּ דְּכָתַב בְּרֵישׁ פֶּרֶק ב' דְּהִלְכָתָא גְּמִירֵי לְהוּ:

ג לְשׁוֹן עֲיֵפוּת וְחַלִּישׁוּת הַלֵּב, שֶׁאֵין יָכוֹל לִרְאוֹת מַכַּת חֶרֶב וְסַכִּין אֲפִלּוּ בִּבְהֵמָה. כְּמוֹ וְתִתְעַלַּפְנָה הַבְּתוּלֹת [עָמוֹס ח]. רַשִׁ"י:

ד וּמִיהוּ אַדִּידְהוּ נַמֵּי קָאֵי, דְּדַוְקָא בְּדִיעֲבַד מַכְשִׁירִין שְׁחִיטָתָן, אֲבָל לְכַתְּחִלָּה לֹא אֲפִלּוּ בַּאֲחֵרִים עוֹמְדִים עַל גַּבֵּיהֶם. הָרַ"ן. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

ה רַשִׁ"י. וּמְסַיֵּם הָרַ"ן, שֶׁאֵין שְׁחִיטָה אֶלָּא בְּיִשְׂרָאֵל. אֲבָל נָכְרִי כֵּיוָן דְּלָאו בְּתוֹרַת שְׁחִיטָה הוּא, כְּשֶׁשְּׁחָטָהּ הַוְיָא לָהּ כְּמֵתָה מֵאֵלֶיהָ. הָרַ"ן. וּבְבֵית יוֹסֵף בְּשֵׁם ר"י, מִשּׁוּם דִּכְתִיב וְזָבַחְתָּ וְאָכַלְתָּ אוֹתוֹ, שֶׁהוּא בַּר זְבִיחָה אֲכֹל מִזִּבְחוֹ. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

ו כְּלוֹמַר כְּתִקְרֹבֶת עֲבוֹדָה זָרָה דַּאֲסוּרָה בַּהֲנָאָה, כְּדִתְנַן בְּמִשְׁנָה ג' פֶּרֶק ב' דַּעֲבוֹדָה זָרָה:

ז וְזֶה לְשׁוֹן הָרַמְבַּ"ם, לְפִי שֶׁעוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה חֲלוּקִים לִשְׁנֵי חֲלָקִים, הָאֶחָד מֵהֶן הַיּוֹדְעִין לַעֲשׂוֹת אוֹתָהּ, רְצוֹנוֹ לוֹמַר לְהַבִּיט אֶל הַמַּזָּלוֹת הַצּוֹמְחִים לְצֹרֶךְ מְלַאכְתָּם, וּלְהוֹרִיד הָרוּחָנִיּוּת בָּהֶן וּשְׁאָר אוֹתָן שְׁטִיּוֹת הַמְטַנְּפִים הַשֵּׂכֶל כוּ'. וְהַחֵלֶק הַשֵּׁנִי, הֵן הָעוֹבְדִים לְאוֹתָן הַצּוּרוֹת הַיְדוּעוֹת כְּפִי מַה שֶּׁלָּמְדוּ מֵחַכְמֵיהֶם בִּלְבָד. וְכֵן הֵם רֹב עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה. וְהַחֵלֶק הַזֶּה הָאַחֲרוֹן עָלָיו אָמְרוּ חֲכָמִים ז"ל בַּלָּשׁוֹן הַזֶּה, נָכְרִים שֶׁבְּחוּץ לָאָרֶץ לְאוֹ עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה אֶלָּא מַעֲשֶׂה אֲבוֹתֵיהֶם בִּידֵיהֶם. הָרַמְבַּ"ם:

ח וּכְרַבִּי יְהוּדָה בֶּן בְּתֵירָא דְּתַנְיָא כוּ' מְנַיִן לְתִקְרֹבֶת עֲבוֹדָה זָרָה שֶׁהִיא מְטַמְּאָה בְּאֹהֶל, שֶׁנֶּאֱמַר [וְתָהֳלִים קוֹ] וַיִּצָּמְדוּ לְבַעַל פְּעוֹר וַיֹּאכְלוּ זִבְחֵי מֵתִים, מַה מֵּת מְטַמֵּא בְּאֹהֶל אַף תִּקְרֹבֶת עֲבוֹדָה זָרָה מְטַמְּאָה בְּאֹהֶל. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

ט דְּאִלּוּ בְּמֵזִיד, לֹא יֵאָכֵל עוֹלָמִית. כִּדְאַשְׁכְּחָן בִּמְבַשֵּׁל בְּשַׁבָּת בְּמֵזִיד בְּמִשְׁנָה ג' פֶּרֶק ב' דִּתְרוּמוֹת, וּבְפֵרוּשׁ הָרַ"ב שָׁם, דְּלַאֲחֵרִים מֻתָּר לְמוֹצָאֵי שַׁבָּת. וְכֵן כָּתְבוּ הָרַמְבַּ"ם וְהַטּוּר. וְלִכְאוֹרָה בִּשְׁחִיטָה נַמֵּי דִּינָא הָכִי. וּמִכָּל מָקוֹם מַתְנִיתִין לֹא מִתּוֹקְמָא בְּמֵזִיד, דִּשְׁחִיטָתוֹ כְּשֵׁרָה קָתָנֵי לֹא שְׁנָא לוֹ וְלֹא שְׁנָא לַאֲחֵרִים כוּ'. וְכִי תֵּימָא אַמַּאי כָּשֵׁר לַאֲחֵרִים הָא הֲוֵי מְחַלֵּל שַׁבָּת, דְּפֵרֵשׁ הָרַ"ב בַּמִּשְׁנָה דִּלְקַמָּן דִּשְׁחִיטָתוֹ פְּסוּלָה, יֵשׁ לוֹמַר דִּלְקַמָּן מַיְרֵי בְּפַרְהֶסְיָא וְהָכָא בְּצִנְעָא. וְעוֹד יֵשׁ לוֹמַר דְּמִשּׁוּם פַּעַם אַחַת לֹא חָשִׁיב מוּמָר. תּוֹסְפוֹת. אֲבָל בְּהָרַמְבַּ"ם וְהַטּוּר מַשְׁמַע דִּבְמֵזִיד אָסוּר אַף לַאֲחֵרִים. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

י גְּמָרָא, מַאי טַעֲמָא, כֵּיוָן דְּאִי אֶפְשָׁר לְכַזַּית בָּשָׂר בְּלֹא שְׁחִיטָה, אַדַּעְתָּא דְּחוֹלֶה קָא שָׁחַט. פֵּרֵשׁ רַשִׁ"י, וְלֵיכָּא לְמִגְזַר שֶׁמָּא יַרְבֶּה בַּשְּׁחִיטָה בִּשְׁבִיל בָּרִיא, דְּהָא מִשּׁוּם הַהוּא זַיִת דְּחוֹלֶה בָּעֵי לְמִשְׁחָט כֻּלָּהּ:

יא **בְּנַפְשׁוֹ**. בְּשַׁבָּת סְקִילָה. וּבְיוֹם הַכִּפּוּרִים כָּרֵת. הָרַ"ן:

משנה ב

יב מִשּׁוּם צוֹר אִצְטְרִיךְ לְאוֹקְמֵיהּ הָכִי. אֲבָל קָנֶה הָוֶה מָצֵי לְמֵימַר דְּמַיְרֵי בְּקָנֶה שֶׁאֵינוֹ גָּדֵל בַּאֲגַם כְּדִלְקַמָּן. תּוֹסָפוֹת:

יג בְּגְמָרָא יָלְפִינַן מִקְרָא דִּשְׁחִיטָה בְּתָלוּשׁ. וְעַיֵּן תּוֹסָפוֹת יוֹם טוֹב:

יד שֶׁאָמְרוּ מוּמָר לַעֲבוֹדָה זָרָה מוּמָר לְכָל הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ. הָרַמְבַּ"ם:

טו לְפִי שֶׁעִקַּר בְּיֵדֵינוּ גַּם כֵּן הַמְחַלֵּל שַׁבָּת בְּפַרְהֶסְיָא הֲרֵי הוּא כְּעוֹבֵד עֲבוֹדָה זָרָה לְכָל דְּבָרָיו. הָרַמְבַּ"ם:

טז דִּשְׁחִיטָתוֹ פְּסוּלָה, כְּדִתְנַן פֶּרֶק ב' מִשְׁנָה ח':

יז לְשׁוֹן רַשִׁ"י אַף עַל גַּב דִּתְנַן בְּפֶרֶק ב' מִשְׁנָה ט' אֵין שׁוֹחֲטִין לְתוֹךְ יַמִּים, בְּרֹאשׁ הַסְּפִינָה שֶׁרֵי דְּמוֹכְחָא מִלְּתָא דִּלְנַקֵּר כּוּ':

יח דְּאִלּוּ אֶחָד לֹא מִקְרֵי מְחֻבָּר בְּמַה שֶּׁהוּא בַּלֶּחִי, דִּלֶּחִי הֲוֵי כְּבֵית יָד. הָרַמְבַּ"ם:

יט בִּמְחֻבֶּרֶת לַגּוּף הוּא. דְּאִלּוּ לַיָּד וְהַיָּד תְּלוּשָׁה מִן הַגּוּף, לֹא מִקְרֵי מְחֻבָּר. כְּמוֹ שֵׁן בַּלֶּחִי:

משנה ג

כ וְהָא דְּקָרֵי לָהּ טַבַּעַת סְתָמָא, מִשּׁוּם דְּאֵין בְּכָל הַקָּנֶה טַבַּעַת גְּמוּרָה אֶלָּא הִיא. שֶׁאֵינָן שְׁלֵמוֹת, אֶלָּא רְצוּעַת בָּשָׂר מְהַלֶּכֶת לְאָרְכּוֹ שֶׁל קָנֶה וּמְחֻבֶּרֶת רָאשֵׁי הַטַּבָּעוֹת. רַשִׁ"י:

כא וְהַיְנוּ דִּבְסָמוּךְ פֵּרֵשׁ מְלֹא חוּט הַשַּׁעֲרָה. וּמַה שֶּׁחִסֵּר בָּזֶה גִּלָּה בָּזֶה:

משנה ד

כב וְהָרַ"ן כָּתַב, דִּמְצָוֹת שְׁחִיטָה לְכַתְּחִלָּה בְּאֶמְצַע צַוָּאר הוּא. דְּמִן הַצְּדָדִים אֵיכָא לְמֵיחַשׁ שֶׁמָּא תִּשְׁבֹּר מִפְרֶקֶת קֹדֶם שְׁחִיטַת הַסִּימָנִין. וְתוּ, כֵּיוָן דִּשְׁחִיטָה בַּסִּימָנִין הִיא, כִּי שָׁחֵיט מִן הַצְּדָדִין וְחוֹתֵךְ מִן הַמִּפְרֶקֶת אֵיכָא צַעַר בַּעֲלֵי חַיִּים. לְפִיכָךְ נִרְאֶה, דְּדִיעֲבַד הוּא דִּשְׁחִיטָתוֹ כְּשֵׁרָה, אֲבָל לְכַתְּחִלָּה מִצָּוָה לִשְׁחֹט מִן אֶמְצַע הַצַּוָּאר. וְעַיֵּן תּוֹסָפוֹת יוֹם טוֹב:

כג כְּדִכְתִיב [יִרְמְיָה ב] כִּי פָנוּ אֵלַי עֹרֶף. וְלֹא פָּנִים. גְּמָרָא:

כד **פְּסוּל כּוּ'**. מְפָרֵשׁ בַּגְּמָרָא דַּאֲתָא לְמֵעוּטֵי מַחֲזִיר סִימָנִים לַאֲחוֹרֵי הָעֹרֶף, דְּפָסוּל בַּמְּלִיקָה. וְכָתַב רַשִׁ"י וְאִידֵי דְּתָנֵי [רֵישָׁא] כְּשֵׁר בַּשְּׁחִיטָה כּוּ', תָּנֵי נַמִּי [סֵיפָא] כָּשֵׁר בַּמְּלִיקָה כּוּ'. וְעַיֵּן תּוֹסָפוֹת יוֹם טוֹב:

משנה ו

כה דִּכְתִיב הָעָרוּפָה, מַשְׁמַע זוֹ עֲרוּפָה וְאֵין אַחֶרֶת עֲרוּפָה. וּכְתִיב וְעָרְפוּ הָעֶגְלָה, שְׁנָה עָלֶיהָ הַכָּתוּב לְעַכֵּב. גְּמָרָא:

כו דְּתָנוּ רַבָּנָן זֹאת אֲשֶׁר לַלְוִיִּם, זֹאת לַלְוִיִּם וְאֵין אַחֶרֶת לַלְוִיִּם. יָכוֹל יִהְיוּ הַכֹּהֲנִים פְּסוּלִים בְּשָׁנִים כּוּ', תַּלְמוּד לוֹמַר אֲשֶׁר לַלְוִיִּם וְלֹא אֲשֶׁר לַכֹּהֲנִים:

כז שֶׁיִּתְקַלְקֵל קוֹלוֹ מֵרֹב הַזְּקָנָה. וְיֵרָאֶה לִי שֶׁאֵינוֹ נִפְסָל אֶלָּא לוֹמַר שִׁירָה, אֲבָל יִהְיֶה מִן הַשּׁוֹעֲרִים. הָרַמְבַּ"ם. וּבַגְּמָרָא, מַאי קְרָא, וַיְהִי כְּאֶחָד לַמְחַצְּרִים וְלַמְשׁוֹרְרִים לְהַשְׁמִיעַ קוֹל אֶחָד [דִּבְרֵי הַיָּמִים ב ה]. פֵּרֵשׁ רַשְׁ"י וַיְהִי כְּאֶחָד, אֲפִלּוּ זְקֵנִים בְּמַשְׁמַע. קוֹל אֶחָד, שֶׁצְּרִיכִים לְבַסֵּם אֶת קוֹלָם שֶׁיְּהֵא נִרְאֶה קוֹל אֶחָד:

כח **טָהוֹר בִּכְלֵי חֶרֶס כּוּ'**. לְפִי שֶׁנֶּאֱמַר בִּכְלִי חֶרֶס תּוּכוֹ, תּוֹכוֹ שֶׁל זֶה וְלֹא תּוֹכוֹ שֶׁל אַחֵר, וְנֶאֱמַר וְכֹל כְּלִי פָּתוּחַ אֲשֶׁר אֵין צָמִיד פָּתִיל עָלָיו, אֵיזֶהוּ כְּלִי שֶׁטְּמְאָה קוֹדֶמֶת לִפְתִיחוֹ [שֶׁהַטְּמְאָה מַשְׁכִּים וּמְמַהֵר לָבֹא דֶּרֶךְ פְּתִחוֹ] זֶה כְּלִי חֶרֶס, וְכִי אֵין צָמִיד פָּתִיל עָלָיו הוּא דְּטָמֵא, הָא יֵשׁ צָמִיד פָּתִיל עָלָיו טָהוֹר, אַלְמָא לֹא נִטְמָא מִגַּבּוֹ. וּמִדִּכְתִיב בֵּיהּ טָמֵא הוּא, הַאי הוּא דְּכִי אֵין צָמִיד כּוּ' טָמֵא הָא יֵשׁ כּוּ' טָהוֹר, הָא כָּל הַכֵּלִים בֵּין שֶׁיֵּשׁ כּוּ' בֵּין שֶׁאֵין כּוּ' טְמֵאִין. גְּמָרָא:

משנה ז

כט כְּלוֹמַר דִּבְפֶרֶק ה' דְּמַעֲשְׂרוֹת מִשְׁנָה ו' תְּנַן הַמְתַמֵּד וְנָתַן מַיִם בַּמַּדָּה וּמָצָא כְּדֵי מִדָּתוֹ פָּטוּר וְרַבִּי יְהוּדָה מְחַיֵּב. מָצָא יוֹתֵר עַל כְּדֵי מִדָּתוֹ מוֹצִיא עָלָיו כּוּ'. וּמְפָרֵשׁ הָר"ב הָתָם וְהוּא דְּרֵמֵי תְּלָתָא וְאַשְׁכַּח אַרְבָּעָה. וְצָרִיךְ לוֹמַר דִּפְלוּגְתַּיְהוּ בְּשֶׁלֹּא הֶחֱמִיץ. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

ל וְכֵן פֵּרֵשׁ רַשְׁ"י. וְתֵימַהּ, דְּלֹא נָקְטֵי כְּתַנָּא קַמָּא דְּרַבִּי מֵאִיר פֶּרֶק קַמָּא דִּשְׁקָלִים מִשְׁנָה ו' דְּלֹא מְחַיֵּב אֶלָּא בְּקִלְבּוֹן אֶחָד:

פרק ב

משנה א

א דִּלְכַתְּחִלָּה הִצְרִיכוּהוּ רַבָּנָן תַּרְוַיְהוּ מִשּׁוּם הַרְחָקָה לַעֲבֵרָה דִּלְמָא לֹא אָתֵי לְמֶעְבַּד רֻבָּא דְּחַד. רַשְׁ"י:

ב דְּלָאו בְּנֵי שְׁחִיטָה כְּלָל נִינְהוּ, מִשּׁוּם דִּכְתִיב אֲסֵפָה דִּידְהוּ בְּמָקוֹם שְׁחִיטָה דְּאַחֲרִינֵי, כְּדִכְתִיב [בְּמִדְבַּר יא] הֲצֹאן וּבָקָר יִשָּׁחֵט לָהֶם וּמָצָא לָהֶם אִם אֶת כָּל דְּגֵי הַיָּם יֵאָסֵף לָהֶם, וּמִדְּשֵׁנֵי קְרָא בְּדִבּוּרֵיהּ וְכָתַב בֵּהוּ אֲסֵפָה, שְׁמַע מִנַּהּ דַּוְקָא הוּא. גְּמָרָא:

ג **שֶׁל אֶחָד**. רֵבּוֹ שֶׁל כָּל אֶחָד וְאֶחָד. רַשִׁ"י:

ד לְאוֹ מִקְרָא יְלִיף. אֶלָּא כְּלוֹמַר עַל הַלְכוֹת שְׁחִיטָה נִצְטַוָּה. רַשִׁ"י. וְהַתּוֹסָפוֹת כָּתְבוּ דְּיֵשׁ מְפָרְשִׁים בְּגִימַטְרִיָּא דְּכַאֲשֶׁר, א' אֶחָד בָּעוֹף, ש' שְׁנַיִם בַּבְּהֵמָה, ר' רֵבּוֹ שֶׁל אֶחָד כָּמוֹהוּ, רָאשֵׁי תֵּבוֹת דְּכַאֲשֶׁר לְמַפְרֵעַ. וַעַיִן תּוֹסָפוֹת יוֹם טוֹב:

ה **חֲצִי אֶחָד כוּ'**. הוּא הַדִּין חֲצִי כָּל אֶחָד וְאֶחָד. וּמֵרִישָׁא נַמִּי שְׁמִיעַ לֵיהּ דְּדַוְקָא רֹב בָּעִינַן. וְלֹא נָקְטֵיהּ אֶלָּא אַגַּב דְּבָעֵי לְמִתְנֵי אֶחָד וַחֲצִי בַּבְּהֵמָה, אַף עַל גַּב דַּהֲווּ טְפֵי מֵרֹב הַשְׁנַיִם בֵּין הַכֹּל, שְׁחִיטָה פְּסוּלָה. תּוֹסָפוֹת:

משנה ב

י **הַשּׁוֹחֵט כוּ'**. דִּיעֲבַד אִין לְכַתְּחִלָּה לֹא. בְּקָדָשִׁים מַיְרֵי. דְּתָנֵי רַב יוֹסֵף, תִּזְבַּח, שֶׁלֹּא יְהֵיוּ שְׁנַיִם שׁוֹחֲטִין זֶבַח אֶחָד. תִּזְבָּחוּהוּ, שֶׁלֹּא יְהֵא אֶחָד שׁוֹחֵט שְׁנֵי זְבָחִים. גְּמָרָא. וְהַשְׁתָּא סֵיפָא שְׁנַיִם אוֹחֲזִין דִּלְכַתְּחִלָּה, דְּוַקָא בְּחֻלִּין:

משנה ג

יא **חֲבֵרוֹ כוּ'**. הוּא הַדִּין כְּשֶׁחָזַר הוּא בְּעַצְמוֹ וְשָׁחַט. אֶלָּא אוֹרְחָא דְּמִלְּתָא נָקַט דְּכְשֶׁהוּא מִתְיַגֵּעַ בָּא חֲבֵרוֹ וְשׁוֹחֵט. כֶּסֶף מִשְׁנֶה:

יב כְּלוֹמַר בְּגַסָּה לְגַסָּה, וּבְדַקָּה לְדַקָּה. וְכֵן לְעוֹף:

משנה ד

יג פֵּרְשׁוּ הַתּוֹסָפוֹת, דְּצָרִיךְ לוֹמַר דְּמַיְרֵי שֶׁשָּׁחַט בְּסַכִּין פְּגוּמָה אוֹ בְּמַגָּל, וּפְסוּלָה הוּא מִשּׁוּם דְּאֵין שׁוֹחֲטִין אֶלָּא חוֹנְקִין. וְעַיִן תּוֹסָפוֹת יוֹם טוֹב:

יד **אַחַד מֵהֶן**. לְרַבִּי עֲקִיבָא אִצְטְרִיךְ:

טו **בִּשְׁחִיטָתָהּ**. כְּלוֹמַר בַּמָּקוֹם הָרָאוּי לִשְׁחִיטָה. גְּמָרָא:

משנה ה

טז **וְלֹא יָצָא כוּ'**. וְאֵין אוֹמְרִים שֶׁמָּא מֵתִים הָיוּ. הָרַמְבַּ"ם:

יז דְּבְקָדָשִׁים לֹא, דְּהָא תְּנַן חַיָּה. גְּמָרָא. וְעַיִן תּוֹסָפוֹת יוֹם טוֹב:

יח הֵינוּ בְּדָבָר שֶׁאֵינוֹ מִין לֶחֶם. כְּמוֹ שֶׁכָּתַבְתִּי בְּפֶרֶק ב' דַּחֲגִיגָה מִשְׁנָה ה':

יט **שֶׁלֹּא כוּ'**. וּלְצַלֵּי אַיְרֵי, דְּלֹא בָעֵי הֲדָחָה. אִי נַמִּי לְקֻדָּרָה וְהוּדְּחוּ בְּמֵי פֵּרוֹת. תּוֹסָפוֹת:

משנה ו

יט **הַמְסֻכָּנָת**. שֶׁלֹּא אָסְרָה הַתּוֹרָה אֶלָּא כְּעֵין טְרֵפַת חַיַּת הַיַּעַר שֶׁהֲרֵי עָשָׂה בָהּ מַכָּה הַמְמִיתָה אוֹתָהּ. הָרַמְבַּ"ם. וַאֲפִלּוּ לְכַתְּחִלָּה שָׁרֵי. וְנָקַט לְשׁוֹן דִּיעֲבַד מִשּׁוּם דְּבָעֵי לְמִתְנֵי עַד שֶׁתְּפַרְכֵּס:

כ **זְנוּקָה**. זִנּוּק, קְלוּחַ. רַשִׁ"י. וְנִגְזַר מִן יְזַנֵּק מִן הַבָּשָׂן [דְּבָרִים לג]. הָרַמְבַּ"ם:

יח וְנָקֵט לִישְׁנָא דְתַנָּא קַמָּא אַף עַל גַּב דִּכְמִדַּת רַבִּי אֱלִיעֶזֶר קַיְמִינַן דְּדַיְיהּ אִם זְנָקָה. וּבַגְּמָרָא כָּתַב רַשִׁ"י, וּכְמִדַּת רַבִּי אֱלִיעֶזֶר דְּאָמַר זְנוּק הֲוֵי פְּרִכּוּס:

משנה ז

יט **שְׁחִיטָתוֹ כְּשֵׁרָה**. מְפֹרָשׁ בַּגְּמָרָא מִשּׁוּם דִּסְבִירָא לֵיהּ דְּאֵין סָתָם מַחֲשֶׁבֶת נָכְרִי לְעַבּוֹדָה זָרָה, וּבְהָא הוּא דְּפָלֵיג אַדְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר. אֲבָל תַּרְוַיְיהוּ סְבִירָא לְהוּ דִּבְעָלִים מְפַגְּלִים. וְכָתַב הָרַ"ן דְּהָא דְּקָתָנֵי הַשּׁוֹחֵט, הוּא הַדִּין דַּאֲפִלּוּ לְכַתְּחִלָּה, אֶלָּא דְּלֹא מָצֵי לְמִתְנֵי שׁוֹחֲטִין לַנָּכְרִי, דְּאָז הֲוֵי מַשְׁמַע דִּלְמִשְׁרֵי לְמִשְׁחָט הוּא דַּאֲתָא דְּלֵית בֵּיהּ מִשּׁוּם לִפְנֵי עִוֵּר לֹא תִתֵּן מִכְשׁוֹל אֲבָל לֹא שֶׁתְּהֵא שְׁחִיטָתוֹ כְּשֵׁרָה, הִלְכָךְ הֲצָרְךְ לִשְׁנוֹת שְׁחִיטָתוֹ כְּשֵׁרָה. אֲבָל אֵין הָכִי נַמִּי דַּאֲפִלּוּ לְכַתְּחִלָּה:

כ וַאֲסוּרָה בַּהֲנָאָה כְּתִקְרֹבֶת עֲבוֹדָה זָרָה. וְאַף עַל גַּב דִּבְמַתְנִיתִין דִּלְקַמָּן דְּתָנַן נַמִּי פְּסוּלָה וּמְפָרְשִׁינַן דְּאֵינָהּ אֲסוּרָה בַּהֲנָאָה, יֵשׁ לוֹמַר דִּלְקַמָּן הֲוָה לֵיהּ לְמִתְנֵי הֲרֵי אֵלּוּ זְבָחֵי מֵתִים, אֲבָל הָכָא אַיְדֵי דְּאָמְרֵי רַבָּנָן כְּשֵׁרָה, אָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר פְּסוּלָה. תּוֹסָפוֹת:

כא **מֵחֲצַר כָּבֵד**. לְאוֹ דַּוְקָא נָקֵט יוֹתֶרֶת הַכָּבֵד מִשּׁוּם דְּעוֹלָה לְגָבוֹהַּ וְהַוְיָא כְּחֵלֶב וָדָם, אֶלָּא אֲפִלּוּ כַּזַּיִת שֶׁל בָּשָׂר נַמִּי, וְאוֹרְחָא דְּמִלְּתָא הוּא דְּנָקֵט. תּוֹסָפוֹת:

משנה ח

כב **פְּסוּלָה**. וְהָא דְּמַסִּיק הָרַ"ב בְּמִשְׁנָה ו' פֶּרֶק ז' דִּכְלָאִים דְּאֵין אָדָם אוֹסֵר דָּבָר שֶׁאֵינוֹ שֶׁלּוֹ, אִיכָּא הָכָא בַּגְּמָרָא תְּרֵי אוֹקִימְתּוֹת. חֲדָא, דְּהָכָא בְּיֵשׁ לוֹ בָּהּ שֻׁתָּפוּת. וְכֵן פָּסַק הָרַמְבַּ"ם. וַחֲדָא בְּיִשְׂרָאֵל [מוּמָר]. אִי נַמִּי שֶׁהִתְרוּ בּוֹ וְקִבֵּל הַתְרָאָה. וְכֵן פֵּרֵשׁ הָרֹא"שׁ:

כג וּדְרָשָׁא פְּשׁוּטָה נָקֵט, אַף עַל גַּב דְּרַבִּי יוֹסֵי אָמְרָהּ. וְתַנָּא קַמָּא נָסֵיב דְּרָשָׁא אַחֲרִיתִי בְּמִשְׁנָה ה' פֶּרֶק ג' דַּעֲבוֹדָה זָרָה:

משנה ט

כד מִשּׁוּם הָכִי לֹא שְׁנָא צְלוּלִין לֹא שְׁנָא עֲכוּרִין. כֶּסֶף מִשְׁנֶה:

כה וְאַף עַל גַּב דְּפָסַק הָרַ"ב בְּמִשְׁנָה ד' פֶּרֶק כ"ב דְּשַׁבָּת דְּכָל מָקוֹם שֶׁאָסְרוּ חֲכָמִים מִפְּנֵי מַרְאִית הָעַיִן אֲפִלּוּ בְּחַדְרֵי חֲדָרִים אָסוּר, הַיְנוּ כְּמוֹ שׁוֹטְחוֹ בַּחַמָּה אֲבָל לֹא כְּנֶגֶד הָעָם, שֶׁאִם הָיוּ רוֹאִין אוֹתוֹ עוֹשֶׂה כֵּן בְּצִנְעָה הָיָה שָׁם חָשָׁד כְּמוֹ בַּשּׁוּק. אֲבָל כָּאן הֲרוֹאֶה שֶׁעוֹשֶׂה בְּבֵיתוֹ אוֹמֵר לְנַקֵּר חֲצֵרוֹ הוּא עוֹשֶׂה. תּוֹסָפוֹת:

משנה י

כו דְּקָא שָׁחֵיט פֶּסַח בִּשְׁאָר יְמוֹת הַשָּׁנָה, וְקָיְמָא לָן דִּשְׁלָמִים הוּא. רַשִׁ"י:

כז **תּוֹדָה**. דְּבָא בְּנֶדֶר וּנְדָבָה:

כח **פְּסוּלָה**. הִקְשָׁה בֵּית יוֹסֵף לְהָרֹא"ש דַּאֲפִלּוּ יֵשׁ לוֹ בָּהּ שֻׁתָּפוּת אֵינוֹ אוֹסֵר, וְאַמַּאי פָּסֵיל לָהּ הָכָא. וְתֵרֵץ דִּסְבִירָא לֵיהּ דְּלֹא אָמְרוּ אֵין אָדָם כוֹ', אֶלָּא בְּדָבָר שֶׁאִסּוּרוֹ מִן הַדִּין, מִשּׁוּם דְּמִסְתָּמָא לְצַעוּרֵי קָא מְכַוֵּן, אֲבָל הָכָא שֶׁאֵין אִסּוּרוֹ מִן הַדִּין אֶלָּא מִפְּנֵי מַרְאִית עַיִן, כִּי לֹא הֲוֵי דִּידֵיהּ מַאי הֲוֵי, הָא מַאן דְּחָזֵי סָבַר דִּידֵיהּ הוּא וַאֲתָא לְמִשְׁרֵי קָדָשִׁים בַּחוּץ, הִלְכָךְ אֲפִלּוּ אֵין לוֹ בָּהּ שֻׁתָּפוּת אָסוּרָה. וְהָרַמְבַּ"ם מַצְרִיךְ גַּם כָּאן שֻׁתָּפוּת. דְּסָבַר כָּל הַשּׁוֹחֵט שֶׁאֵינוֹ שֶׁלּוֹ לְשֵׁם דָּבָר פָּסוּל קָלָא אִית לֵיהּ. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

כט **חַטָּאת**. כְּשֶׁלֹּא חָטָא. אֲבָל כְּשֶׁחָטָא וְחַיָּב חַטָּאת כִּי אָמַר זוֹ לְחַטָּאת, פְּסוּלָה. גְּמָרָא:

ל וְכֵן הוּא לְשׁוֹן רַשִׁ"י. וּתְמִיהָה לִי שֶׁהִשְׁמִיטוּ לַאֲשָׁם מְצֹרָע. אֲבָל אָשָׁם נָזִיר אָתֵי בְּזֶה הַכְּלָל כְּדִלְקַמָּן:

לא **תְּמוּרָה**. כְּשֶׁאֵין לוֹ זֶבַח בְּבֵיתוֹ. אֲבָל יֵשׁ לוֹ וְאָמַר לְשֵׁם תְּמוּרַת זִבְחִי, פְּסוּלָה. גְּמָרָא:

לב **אָסוּר**. וּכְפִי שִׁיטַת לִישְׁנָא דְּמַשְׁנָתֵנוּ הָוֶה לֵיהּ לְמֵימַר פָּסוּל, אֶלָּא דַּחֲדָא מִלְּתָא הוּא פּוֹסְלִין וּמַכְשִׁירִין וְאוֹסְרִין וּמַתִּירִין, כִּדְאִיתָא בַּגְּמָרָא:

לג כֵּן פֵּרֵשׁ הָרַמְבַּ"ם. וְתָמוּהַּ הוּא דְּהָא אָמְרִינַן הֵיכָא דְּשַׁיְּךְ חוֹבָה אֵין הָכִי נַמִּי דְּמִפְּסַל, וְאִם כֵּן הָכָא מִמָּה נַפְשָׁךְ מִפְּסַל. וּבְחִבּוּרוֹ כָּתַב שֶׁאֵין חוֹשְׁשִׁין לָהּ שֶׁמָּא הִפִּילָה, שֶׁכָּל הַמַּפֶּלֶת יֵשׁ לָהּ קוֹל. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

פרק ג

משנה א

א **אֵלּוּ טְרֵפוֹת**. טְרֵפָה הָאֲמוּרָה בַּתּוֹרָה, זוֹ שֶׁטְּרָפָה אוֹתָהּ חַיַּת הַיַּעַר, כְּגוֹן אֲרִי. וְאֵין אַתָּה יָכוֹל לוֹמַר שֶׁטְּרָפָה אוֹתָהּ וְהֵמִיתָה אוֹתָהּ, שֶׁאִם מֵתָה הֲרֵי הִיא נְבֵלָה כוֹ', הָא אֵינוֹ מְדַבֵּר אֶלָּא בְּשֶׁנִּטְרְפָה וְלֹא מֵתָה. יָכוֹל אִם בָּא זְאֵב וְגָרַר גְּדִי בְּרַגְלוֹ אוֹ בְּאָזְנוֹ וְרָדַף אָדָם וְהִצִּילוֹ מִפִּיו יִהְיֶה אָסוּר שֶׁהֲרֵי נִטְרָף, תַּלְמוּד לוֹמַר וּבָשָׂר בַּשָּׂדֶה טְרֵפָה וְגוֹ', עַד שֶׁיַּעֲשֶׂה אוֹתוֹ בָּשָׂר הָרָאוּי לַכֶּלֶב, הָא לְמַדְתָּ שֶׁטְּרָפָה הָאֲמוּרָה בַּתּוֹרָה הִיא שֶׁטְּרָפָה אוֹתָהּ חַיַּת הַיַּעַר וְשָׁבְרָה אוֹתָהּ וְנָטָה לָמוּת וַעֲדַיִן לֹא מֵתָה. אַף עַל פִּי שֶׁקָּדַם וּשְׁחָטָהּ קֹדֶם שֶׁתָּמוּת הֲרֵי זוֹ אֲסוּרָה מִשּׁוּם טְרֵפָה, הוֹאִיל וְאִי אֶפְשָׁר שֶׁתִּחְיֶה מִמַּכָּה זוֹ הַבָּא עָלֶיהָ. נִמְצָאתָ לָמֵד שֶׁהַתּוֹרָה אָסְרָה הַמֻּתָּה וְהִיא הַנִּבֶלָה, וְאָסְרָה הַנּוֹטָה לָמוּת וְהִיא הַטְּרֵפָה. וּכְשֵׁם שֶׁלֹּא תַחֲלֹק בְּמֻתָּה בֵּין מֻחֲמֶת עַצְמָהּ עַל יְדֵי חֹלִי בֵּין עַל יְדֵי אֵיזֶה סִבָּה, כָּךְ לֹא תַחֲלֹק בִּנוֹטָה לָמוּת כוֹ' בֵּין שֶׁהָיָה הַגּוֹרֵם בִּידֵי בָשָׂר וָדָם בֵּין בִּידֵי שָׁמַיִם. אִם כֵּן לָמָּה נֶאֱמַר טְרֵפָה, דִּבֵּר הַכָּתוּב בְּהֹוֶה כוֹ'. וְעִנְיַן הַכָּתוּב שֶׁהַנּוֹטָה לָמוּת מֻחֶמֶת מַכּוֹתֶיהָ וְאִי אֶפְשָׁר לָהּ לִחְיוֹת מֻחֶמֶת מַכָּה זוֹ אֲסוּרָה. הָרַמְבַּ"ם:

ב **נְקוּבַת הַוֶּשֶׁט וּפְסוּקַת הַגַּרְגֶּרֶת.** מַסִּיק בַּגְּמָרָא דְּמִשְׁנָה זוֹ שְׁנָאָהּ רַבִּי עֲקִיבָא קֻדַּם שֶׁהוֹדָה לְרַבִּי יְשֵׁבָב:

ג הֵיא הָרְצוּעָה הָעֲבָה הַמְחַבֶּרֶת אֶת הַטַּבָּעוֹת:

ד **חֲלָלוֹ.** בִּשְׁאָר נְקוּבֵי לֹא אִצְטְרִיךְ לְמִתְנֵי לְבֵית חֲלָלוֹ, שֶׁהֵן דַּקִּין וּפְשִׁיטָא שֶׁאֵין נָקֵב חָשׁוּב בָּהֶן כְּלָל אִם לֹא נִקֵּב לְבֵית חֲלָלוֹ. אֲבָל לֵב שֶׁהוּא עָב סָלְקָא דַּעְתִּין שֶׁאִם נִקֵּב בְּעֹמֶק שֶׁהוּא חָשׁוּב נָקֵב כוּ'. וּבְכָל הָנֵי נְקוּבֵי דִּתְנַן, פְּשִׁיטָא דְּכָל שֶׁכֵּן נִטַּל כוּ'. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

ה **שֶׁחָסְרָה.** בַּגְּמָרָא פָּרֵיךְ, כֵּיוָן דְּתָנָא נִקְבָה לָמָּה לִי לְמִתְנֵי חָסְרָה. וּמְשַׁנֵּי, דְּלְרַבִּי שִׁמְעוֹן אִצְטְרִיךְ לְאַשְׁמְעִינַן, דַּאֲפִלּוּ רַבִּי שִׁמְעוֹן מוֹדֶה בְּחָסְרָה דְּלֹא בָּעֵי שֶׁתִּנָּקֵב לְבֵית הַסְּמְפוֹנוֹת:

ו הָרַמְבַּ"ם. וְטַעֲמֵיהוּ, שֶׁהַמָּרָה שָׁם לַלֵּחָה שֶׁבַּכִּיס. וַהֲוָה לֵיהּ לְפָרֵשׁ כֵּן גַּם כֵּן בַּקִּבָּה:

ז שֶׁנִּקַּב בְּאוֹתוֹ צַד שֶׁבֵּינוֹ לַחֲבֵרוֹ, שֶׁלֹּא נִקַּב חִיצוֹן שֶׁבְּכֻלָּם. וְהַדְרָא דְּכַנְתָּא, דַּקִּים הַסּוֹבְבִים אוֹתוֹ סָבִיב כַּעֲגָלָה:

ח **הַמֻּסָּס.** לְפִי שֶׁמְּעַכֶּלֶת הַמַּאֲכָל נִקְרָא הַמֻּסָּס. כְּמוֹ וְהָיָה כְּמֻסּוֹס נוֹסֵס [יְשַׁעְיָה י]. עָרוּךְ, וְהַהֵ"א שְׁמוּשִׁית וּבְפַתַּ"ח:

ט **וּבֵית הַכּוֹסוֹת.** צָרִיךְ עִיּוּן, דִּלְפִי סִדְרָן הָוֶה לֵיהּ לְמִתְנֵי בֵּית הַכּוֹסוֹת וְאַחַר כָּךְ הַמֻּסָּס:

י מַשְׁמַע דְּאִלּוּ נִקְבוּ מַחֲלוֹלוֹ שֶׁל זֶה לַחֲלוֹלוֹ שֶׁל זֶה אֲפִלּוּ בְּמָקוֹם חִבּוּרָן טְרֵפָה. וְדִבְרֵי תֵּימָהּ הֵן, דְּהָא לְקַמָּן תְּנַן בְּהֶדְיָא דִּבְכַהֲאי גַּוְנָא כָּשֵׁר כוּ'. וּלְשׁוֹן רַשִׁ"י, לַאֲפוּקֵי שֶׁנִּקְבוּ בְּמָקוֹם חִבּוּרָן בִּשְׁתֵּי דָּפְנוֹתֵיהֶן וְהַנֶּקֶב הוֹלֵךְ מֵחֲלוֹלוֹ שֶׁל זֶה לַחֲלוֹלוֹ שֶׁל זֶה:

יא שֶׁרְסוּק אֲבָרִים מִכְּלַל הַטְּרֵפוֹת, עַל מְנָת שֶׁאֵרַע מֵחֲמַת הַנְּפִילָה. הָרַמְבַּ"ם. וְכָתַב רַשִׁ"י, וְאֵין טַעַם בַּטְּרֵפוֹת, שֶׁהֲלָכָה לְמֹשֶׁה מִסִּינַי הֵן:

יב וְסוֹפָהּ לָמוּת, לֹא דְּסוֹפָהּ לִנָּקֵב, דְּאִם כֵּן בִּכְלַל נְקוּבָה הִיא. תּוֹסָפוֹת:

יג **הַגַּץ.** גַּבֵּי טְרֵפוֹת עוֹף הָוֶה שַׁיָּךְ לְמִתְנֵיהּ, אֶלָּא מִשּׁוּם רַבִּי יְהוּדָה תָּנָא לֵיהּ הָכָא. תּוֹסָפוֹת:

יד וְאֵיזֶהוּ לְקוּי, כָּל שֶׁנִּתְמַסְמֵס הַבָּשָׂר עַד שֶׁאִם אָחַז אָדָם בְּמִקְצָתוֹ מִתְמַסְמֵס וְנוֹפֵל. טוּר:

טו שֶׁהַגִּידִים מְעוּרִים שָׁם, וְהוּא אֶמְצָעִית הַכֶּלְיָא. רַשִׁ"י. וּמְפֹרָשׁ בָּרַשְׁבָּ"א יוֹתֵר, שֶׁכָּתַב וּמְקוֹם חָרִיץ הֵיכָן, לֹבֶן שֶׁתַּחַת הַמָּתְנַיִם שֶׁנִּכְנָס בְּתוֹךְ הַכֶּלְיָא:

טז וְהַצֶּלַע שֶׁכְּנֶגְדָּהּ מְחֻבֶּרֶת יָפָה בַּחֲצִי חֶלְיָא הַקַּיֶּמֶת. רַשִׁ"י:

יז אֶלָּא מָקוֹם שֶׁאֵין בּוֹ מִילַת. גְּמָרָא. וּפֵרֵשׁ רַשִׁ"י, מָקוֹם יֵשׁ בַּכֶּרֶס חָלָק שֶׁאֵין שָׁם אוֹתוֹ צֶמֶר שֶׁגּוֹרְרִין בְּרוֹתְחִין מִן הַכֶּרֶס:

יח בְּלֹא צֶלַע. וּמַשְׁכַּחַת לָהּ בִּשְׁלֹהֵי כִּפְלֵי יֵשׁ חֶלְיוֹת הַרְבֵּה בְּלֹא צֶלַע. דְּאִי בִּדְיֵשׁ בָּהּ צֶלַע תֵּפּוֹק לֵיהּ מִשּׁוּם נָעָקְרָה צֶלַע. גְּמָרָא:

יט **כָּמוֹהָ.** בִּבְהֵמָה שֶׁשְּׁחָטָהּ אָנַן קַיְמִין. לְהָכִי לֹא תְּנַן שֶׁאֵינָהּ חַיָּה. תּוֹסָפוֹת:

כ **חַיָּה**. דְּכְתִיב זֹאת הַחַיָּה אֲשֶׁר תֹּאכְלוּ, חַיָּה אֵכֶל [זֹאת מְעוּט הוּא], שֶׁאֵינָהּ חַיָּה לֹא תֵּיכוֹל. גְּמָרָא:

משנה ב

כא שֶׁעַל יְדֵי הַנֶּקֶב הוּא הוֹלֵךְ וּמוֹסִיף מַכְאוֹב וְהַחֹלִי רַב בְּגוּפָהּ. רַשִׁ"י:

כב כִּי חָזִינַן שֶׁהַקְּרוּם שֶׁלָּהּ כָּוֵץ. הָרַ"ן:

כג מְשׁוּם דְּבַגְּמָרָא מַיְתֵי עוּבְדָא שֶׁצָּמְקוּ הַרְבֵּה רֵאוֹת, תְּפֵס הָרַ"ב גַּם כֵּן בִּלְשׁוֹן רַבִּים כִּלְשׁוֹן הַגְּמָרָא:

כד דְּאִלּוּ עַל מִקְצָת הַשִּׁדְרָה וְכָל הָעוֹר קַיָּם מַתִּירִין. בֵּית יוֹסֵף. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

משנה ג

כה **בָּעוֹף**. אַף עַל גַּב דְּכָל טְרֵפוֹת דִּבְהֵמָה כְּנֶגְדָּן בָּעוֹף, הָנֵי אִצְטְרִיכֵי לֵיהּ לְמִתְנֵי. נְקוּבַת הַוֶּשֶׁט מְשׁוּם פְּסוּקַת הַגַּרְגֶּרֶת. וְהַהִיא אִצְטְרִיךְ, דְּלֹא תֵּימָא הוֹאִיל וְחַיּוּתוֹ שֶׁל עוֹף לֹא נָפֵישׁ, דְּהָא כָּשֵׁר בְּסִימָן אֶחָד, אֵימָא גַּרְגֶּרֶת נַמִּי תִּטָּרֵף בְּמַשֶּׁהוּ. וְהַכַּתָּה חֲלָדָה, מְשׁוּם דְּקָתָנֵי מָקוֹם שֶׁעוֹשֶׂה אוֹתָהּ טְרֵפָה דְּהַיְנוּ נְקִיבַת הַקְּרוּם, דְּלֹא תֵּימָא תִּטָּרֵף בְּנִשְׁבַּר הַעֶצֶם בְּלֹא נְקִיבַת קְרוּם. וְנִקְּבוּ הַדַּקִּין, מְשׁוּם דְּקָבָעֵי לְמִתְנֵי סֵיפָא גַּבֵּי אִלּוּ כְּשֵׁרוֹת יָצְאוּ בְנֵי מֵעֶיהָ וְלֹא נִקְּבוּ, וְלֹא תֵּימָא עוֹף שֶׁחַיּוּתוֹ מֻעָט תִּטָּרֵף בִּיצִיאָה לְחוּדָא. רַשִׁ"י. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

כו וּמִיהוּ דְּוָקָא שֶׁנִּקַּב מֵעֶצְמוֹ מֵחֲמַת חֹלִי. דְּאִי מֵחֲמַת קוֹץ וְכַיּוֹצֵא בּוֹ וַדַּאי טְרֵפָה הִיא. דְּהַאי קוֹץ מֵהֵיכָא אָתָא, אִי דֶּרֶךְ חוּץ, הֲרֵי נִקְּבָה לְחֻלָּל וּטְרֵפָה, דְּחִישִׁינַן שֶׁמָּא נִקַּב אֶחָד מִן הָאֲבָרִים הַפְּנִימִים שֶׁנִּקִּיבָתָן בְּמַשֶּׁהוּ. וְאִי דֶּרֶךְ וֶשֶׁט עַל כָּרְחִין כֵּיוָן דְּקָרְקָבָן מִבַּחוּץ אִינַקַּב, פְּנִימִי נַמִּי אִינַקַּב כּוּ'. אֶלָּא וַדַּאי עַל יְדֵי חֹלִי קָאָמַר. הָרַ"ן:

משנה ד

כז **נִטָּל**. לְאוֹ נִטַּל לְגַמְרֵי קָאָמַר, דְּאִם כֵּן הַמַּאֲכָל יוֹרֵד לַחֲלָל הַגּוּף כּוּ'. אֶלָּא בְּעֵינַן שֶׁיִּשְׁתַּיֵּר בּוֹ כְּדֵי שֶׁיּוּכַל הַמַּאֲכָל לַעֲבֹר מִן הַוֶּשֶׁט אֶל הַקָּרְקָבָן דֶּרֶךְ הַזָּפָק. הָרַ"ן. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

כח מְשׁוּם דְּסוֹפוֹ לִנָּקֵב וְלֵרָקֵב. תּוֹסְפוֹת. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

כט דְּאַף עַל גַּב דְּרַבָּנָן לֹא פְּלִיגֵי בְּהֶדְיָא בְּנוֹצָה, כֵּיוָן דְּנָקְטָה גַּבֵּי אִלּוּ כְּשֵׁרוֹת, מַשְׁמַע דְּרַבָּנָן מַכְשְׁרֵי, דְּאִי כֻּלְּהוּ מוֹדוּ בָהּ דִּפְסוּלָה, גַּבֵּי אִלּוּ טְרֵפוֹת הֲוָה לֵיהּ לְמִתְנֵיהּ. הָרַ"ן:

משנה ו

ל **סִימָנֵי כּוּ**'. לְהַכִּיר בֵּין טְמֵא לְטָהוֹר. אֲבָל לְהַכִּיר בֵּין בְּהֵמָה לְחַיָּה לְעִנְיַן חֵלֶב וְכִסּוּי, לֹא דִּבְּרָה בָּהֶם הַמִּשְׁנָה וְהֵם מְפֹרָשִׁים בַּגְּמָרָא:

לא וְאַף עַל פִּי שֶׁהַתַּרְנְגֹלֶת אוֹכֶלֶת שְׁקָצִים וּרְמָשִׂים בְּעוֹדָם חַיִּים, אֵין זוֹ קְרוּיָה דְּרִיסָה. הָרַ"ן:

לב וְאַף עַל פִּי שֶׁבְּרֹב הָעוֹפוֹת הִיא, קָרֵי לָהּ יְתֵרָה, לְפִי שֶׁאֵינָהּ בְּסֵדֶר חַבְרוֹתֶיהָ. הָרַ"ן:

לג רְצוֹנוֹ לוֹמַר שֶׁנִּקְלָף בַּיָּד כִּדְכָתַב לְקַמָּן. וּמִיהוּ מוּכָח בַּגְּמָרָא שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ נִקְלָף עַד שֶׁעָמַד בַּשֶּׁמֶשׁ וְנִתְרַפֵּא, בְּהָכִי סַגִּי. אֲבָל אִי לֹא מִקְלָף בְּיָדָא אֶלָּא בְּסַכִּינָא, סְפֵקָא הֲוֵי:

משנה ז

לד **וּבַחֲגָבִים כּוּ'**. סִימָנִין הַלָּלוּ, מֵהֶם שֶׁנִּתְפָּרְשׁוּ בַּתּוֹרָה, וּמֵהֶם שֶׁנֶּאֱמַר פֵּרוּשָׁם מִדִּבְרֵי סוֹפְרִים כּוּ'. הָרַ"ן:

לה **שֶׁיֵּשׁ לוֹ כּוּ'**. וְתָנָא, אַף עַל פִּי שֶׁאֵין לוֹ עַכְשָׁיו וְעָתִיד לְגַדֵּל לְאַחַר זְמַן. שֶׁנֶּאֱמַר אֲשֶׁר לוֹ כְּרָעַיִם, בְּאָלֶ"ף כְּתִיב:

לו **רַבּוֹ**. מַסִּיק בַּגְּמָרָא דְּבָעִינַן רֹב אָרְכּוֹ וְרֹב הֶקֵּפוֹ:

לז בַּגְּמָרָא מַפִּיק לָהּ מִקְּרָא:

לח אוֹמֵר ר"י, דְּדֶרֶישׁ אֵין לוֹ, עַיִן עָלָיו אִם יֵשׁ לוֹ עַכְשָׁיו אוֹ עָתִיד לְגַדֵּל אַחַר זְמַן. וְהָכִי דָּרְשִׁינַן בַּגְּמָרָא, וּבֵן אֵין לוֹ, עַיִן עָלָיו. תּוֹסָפוֹת:

לט **שְׁנֵי כּוּ'**. תַּנְיָא בְּתוֹרַת כֹּהֲנִים רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, אַף עַל פִּי שֶׁאֵין רְאָיָה לַדָּבָר זֶכֶר לַדָּבָר, וְשִׁרְיוֹן קַשְׂקַשִּׂים [שְׁמוּאֵל א יז]:

פרק ד

משנה א

א **הַמַּקָּשָׁה כּוּ'**. אוֹרְחָא דְּמִלְּתָא נָקֵט, שֶׁעַל יְדֵי לֵידַת קִשּׁוּי רָגִיל לְהוֹצִיא כּוּ'. וְנִקְרָא קִשּׁוּי לְפִי שֶׁהוּא חֹלִי קָשֶׁה וּמַכְאוֹבָיו חֲזָקִים. הָרַמְבַּ"ם:

ב וְלֹא קָרִינַן בֵּיהּ בְּהֵמָה בַּבְּהֵמָה, דְּלָאו בְּתוֹכָהּ הוּא. רַשְׁ"י:

ג דְּקָרִינַן בֵּיהּ בְּהֵמָה בַּבְּהֵמָה תֹּאכְלוּ, דִּכְתִיב וְכָל בְּהֵמָה מַפְרֶסֶת וְגוֹ' בַּבְּהֵמָה תֹּאכֵלוּ, פֵּרֵשׁ רַשְׁ"י שְׁדֵי בְּהֵמָה דְּרֵישֵׁיהּ אַבְּהֵמָה דְּסֵיפֵיהּ וְדָרֵישׁ הָכִי, בְּהֵמָה הַנִּמְצֵאת בַּבְּהֵמָה תֹּאכֵלוּ:

ד **אָסוּר**. דִּכְתִיב אוֹתָהּ תֹּאכֵלוּ, אוֹתָהּ כְּשֶׁהִיא שְׁלֵמָה וְלֹא חֲסֵרָה. גְּמָרָא. וּפֵרֵשׁ רַשְׁ"י, כְּשֶׁהִיא שְׁלֵמָה אֲכֹל כָּל הַנִּמְצָא בְּתוֹכָהּ, אֲבָל כְּשֶׁהִיא חֲסֵרָה, שֶׁהַנִּמְצָא בְּתוֹכָהּ מִגּוּפָהּ הוּא שֶׁנֶּחְסַר מִמֶּנָּה, לֹא תֹּאכַל הַנִּמְצָא:

ה וּתְמֵהַנִי, דִּבְמִשְׁנָה ב' פֶּרֶק ג' כְּתַב הָרַ"ב דִּנְקֵב הַטָּחוֹל טְרֵפָה, וּמִי גָּרַע נָחְתַּךְ מִנְּקֵב. וּבַגְּמָרָא מְשָׁנֵי, דְּהוּא הַדִּין בְּהֵמָה נַמִּי אָסוּרָה. וְאַיְדֵי דְּתָנָא רֵישָׁא בַּחֲתִיכָה עַצְמָהּ, תָּנָא

אִסּוּרָא דְּסֵיפָא נַמִּי בַּחֲתִיכָה. תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב. וְהַתּוֹסְפוֹת חֲדָשִׁים מְיַשֵּׁב, חֲדָא דְּנָחְתַּךְ קִיל לְדַעַת כַּמָּה פּוֹסְקִים. וְעוֹד יֵשׁ לוֹמַר דְּמֵירֵי בְּנָחְתַּךְ בְּמָקוֹם הַדַּק:

ו **הַכָּלָל**. לַאֲתוֹיֵי קָלוּט בְּמֵעֵי פָּרָה לְרַבִּי שִׁמְעוֹן. דְּאַף עַל גַּב דְּאָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן קָלוּט בְּמֵעֵי פָּרָה אָסוּר, הָנֵי מִילֵּי הֵיכָא דְּיָצָא לַאֲוִיר הָעוֹלָם, אֲבָל בִּמְעֵי אִמּוֹ שָׁרֵי. גְּמָרָא:

משנה ב

ז **יְקֻבַּר**. שֶׁאָסוּר בַּהֲנָאָה כֵּיוָן שֶׁגַּם לְיִשְׂרָאֵל אָסוּר:

משנה ג

ח וּבְסוֹף מִקְוָאוֹת תָּנַן דְּטֻמְאָה בְּלוּעָה אֵינָהּ מְטַמְּאָה. וּלְכָךְ כָּתַב רַשִׁ"י, וַאֲפִלּוּ לְרַבִּי עֲקִיבָא דְּסָבַר [טֻמְאָה בְּלוּעָה כְּגוֹן] עֻבָּר שֶׁבִּמְעֵי אִשָּׁה טְמֵא:

משנה ד

ט לְשׁוֹן הַתּוֹסְפוֹת, הַבָּשָׂר טָהוֹר, דְּעֻבָּר שֶׁבִּפְנִים אֲפִלּוּ מֵת חָשׁוּב כְּחַי, דְּהָא קָא מַהֲנֵי לֵיהּ שְׁחִיטַת אִמּוֹ לְהַתִּירוֹ אַף בַּאֲכִילָה:

י **דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר**. וְלָאו מִטַּעֲמֵיהּ, דִּסְבִירָא לֵיהּ דְּטֻמְאַת בֵּית הַסְּתָרִים מְטַמֵּא. אֶלָּא כְּמוֹ שֶׁכָּתַב הָרַ"ב פֶּרֶק כ"ז דְּכֵלִים מִשְׁנָה י' בְּדִבְרֵי רַבִּי יוֹסֵי, וְהָכָא נַמִּי דְּכָוָתֵהּ:

יא וְאַף עַל גַּב דְּמַגַּע טֻמְאַת בֵּית הַסְּתָרִים הוּא. פֵּרוּשׁ אַף עַל גַּב דְּתָחְלָה הוּא מַגַּע בֵּית הַסְּתָרִים, אֲפִלּוּ הָכִי מְטַמֵּא מִשּׁוּם שְׁעַת פְּרִישָׁה. תּוֹסְפוֹת חֲדָשִׁים:

יב **שְׁחוּטָה**. בִּשְׁחִיטָה עוֹשָׂה נִפּוּל פְּלִיגִי. כִּדְאָמַר בַּגְּמָרָא. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

יג **תֹּאמַר כּוּ'**. וּמִסְּבָרָא נָפְקָא לָן. דְּכֵיוָן דְּאִית לָן סָבָרָא לְחַלֵּק, אָמְרִינַן דִּקְרָא דְּמָרֵבָּה לְטָמֵא שֶׁלֹּא תְטַהֲרֶנָּה שְׁחִיטָה, לֹא אָתֵי מִנֵּיהּ טָרְפָה, וְאֵין צָרִיךְ קְרָא לַטָּרְפָה לְהַתִּירָהּ:

משנה ה

יד עָמַד עַל פַּרְסוֹתָיו. רַשִׁ"י:

טו **טָעוּן שְׁחִיטָה**. הִקְשָׁה בַּדְּרִישָׁה, פְּשִׁיטָא. וְלִי נִרְאֶה, דְּצָרִיכָא הִיא, מִדְּבַבְּהֵמָה תֹּאכְלוּ לֹא כְתִיב אֶצֶל זְבִיחָה רַק בַּפָּרָשָׁה הַמְפָרֶשֶׁת אֵיזוֹ בְּהֵמָה טְמֵאָה וְאֵיזוֹ טְהוֹרָה, הִלְכָךְ הָוָה אֲמֵינָא דְּהַתּוֹרָה מַתֶּרֶת מַה שֶּׁבַּבְּהֵמָה בְּלֹא שְׁחִיטָה כְּמוֹ דָּגִים וַחֲגָבִים, הִלְכָךְ אִצְטְרִיךְ. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

משנה ו

טז **הָאַרְכֻּבָּה**. עַל הַבִּרְכַּיִם מְתֻרְגָּם רְכוּבִין. בְּפָרָשַׁת תְּבֹא. וּבְמִשְׁנָה ב' פֶּרֶק ז' דְּסַנְהֶדְרִין כְּתַבְתִּי שֶׁהוּא בַּפֶּרֶק הָאֶמְצָעִי שֶׁבֵּין הָרֶגֶל וְהַיָּרֵךְ. וְכֵן לִשְׁנֵי הַפְּרוּשִׁים שֶׁכָּתַב הָרַ"ב נִקְרָא הָעֶצֶם אֶמְצָעִי אַרְכֻּבָּה:

יז וְיֵשׁ לְדַקְדֵּק, דַּהֲרֵי יֵשׁ בֵּינֵיהֶם עֶצֶם קָטָן הַמְחַבֵּר הַשִּׁתֵּי אַרְכֻּבּוֹת נִקְרָא בִּמְדִינוֹת הָאֵלּוּ טשיא"ך, וּלְמַאן תִּרְמְיֵהּ לַעֶצֶם הַזֶּה, דְּמֵרִישָׁא תִּידּוֹק דְּתִרְמְיֵהּ לְמַעְלָה, וּמַסֵּיפָא כוּ' לְמַטָּה. וְכֵן הִקְשָׁה הָרֹא"ש זַ"ל. וְכָתַב דְּאָזְלִינַן לְחֻמְרָא. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב. [וְעַיֵּן בְּדִבְרֵי הָאַחֲרוֹנִים בְּיִוֹרֶה דֵּעָה סִימָן נ"ה]:

יח כָּתַב הַכֶּסֶף מִשְׁנֶה נִרְאֶה שֶׁזּוֹ טַעֲנָה אַחֶרֶת, לוֹמַר דְּאֵין טְרֵפוֹת אֵלּוּ מִמִּין אֶחָד עַד שֶׁיִּקָּשֶׁה לְךָ הֵיאַךְ אֶפְשָׁר שֶׁאִם תַּחְתֵּךְ לְמַעְלָה מֻתֶּרֶת וְאִם תַּחְתֵּךְ לְמַטָּה אֲסוּרָה, שֶׁזּוֹ לֹא נֶאֶסְרָה מִפְּנֵי שֶׁהִיא חֲתוּכַת רֶגֶל מִמָּקוֹם זֶה אֶלָּא מִפְּנֵי שֶׁנֶּחְתְּכוּ הַגִּידִים. אֲבָל מִלְּשׁוֹן הָרַמְבַּ"ם נִרְאֶה שֶׁהַכֹּל טַעֲנָה אַחַת. תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

יט וּכְשֶׁהוּא הוֹלֵךְ וּמֵצַר הַרְבֵּה, רֹב הֶקֵּפוֹ הֲוֵי טְפֵי מֵרֹב עָבְיוֹ, וְאָז בָּעִינַן רֹב הֶקֵּפוֹ. וּכְשֶׁהוּא מֵצַר מְעַט, אָז רֹב עָבְיוֹ טְפֵי מֵרֹב הֶקֵּפוֹ. הָרֹא"ש. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

משנה ז

כ כְּלוֹמַר, לַאֲפוּקֵי דְּגַרְסֵי, כָּךְ סִימָן וָלָד בַּבְּהֵמָה. דְּקַשְׁיָא לְהוּ דְּמַאי פְּשִׁיטוּתָא בָּאִשָּׁה יוֹתֵר מִבַּבְּהֵמָה, דְּבֵרִישׁ פֶּרֶק ג' דְּבָכוֹרוֹת תְּנַן וּבַגָּסָה שִׁלְיָא וּבָאִשָּׁה שָׁפִיר וְשִׁלְיָא. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

כא פֵּרוּשׁ רָחֵל שֶׁיָּלְדָה מִין הָעֵז, אוֹ עֵז שֶׁיָּלְדָה דּוֹמֶה לָרָחֵל, דְּלֹא קַדִּישׁ, כִּדְתָנַן בְּמַשְׁנָה ה' פֶּרֶק ב' דְּבָכוֹרוֹת:

כב וְאֵינוֹ מִקְרָא. אֶלָּא כְּתִיב בְּפָרָשַׁת אַחֲרֵי מוֹת וּכְמַעֲשֵׂה אֶרֶץ כְּנַעַן וְגוֹ' לֹא תַעֲשׂוּ. וְצָרִיךְ לְהַגִּיהַּ בִּמְקוֹם תַּעֲשֶׂה תַּעֲשׂוּ. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

פרק ה

משנה א

א וּמִיהוּ סְתָם מַתְנִיתִין דְּסוֹף פֶּרֶק ז' דְּבָכוֹרוֹת סְבִירָא לֵיהּ כְּמַאן דְּאָמַר בַּגְּמָרָא נוֹהֵג אַף בִּזְכָרִים, דְּאוֹתוֹ מַשְׁמַע זָכָר, וּבְנוֹ הֵינוּ מִי שֶׁכָּרוּךְ אַחֲרָיו וְהֵינוּ נְקֵבָה, הִלְכָּךְ נוֹהֵג בְּתַרְוַיְהוּ כוּ'. הִלְכָּךְ אִי וַדַּאי לָן שֶׁהוּא אָבִיו אָסוּר לְשָׁחֲטוֹ בְּיוֹם אֶחָד. הָרֹא"ש:

ב וְהַתּוֹסְפוֹת כָּתְבוּ נַמִּי בִּפְנֵי הַבַּיִת שֶׁהוּא גַּם כֵּן לְצֹרֶךְ כְּמוֹ שֶׁכָּתַב הָרַ"ב:

ג כֵּיוָן דְּאִיכָּא דּוּכְתָּא דַּהֲוֵי לְצֹרֶךְ, כְּגוֹן בְּרֵאשִׁית הַגֵּז. תּוֹסְפוֹת:

ד וְאֵימָא בְּמֻקְדָּשִׁין אֵין בְּחֻלִּין לֹא, שׁוֹר הַפְּסִיק הָעִנְיָן. וְאֵימָא בְּחֻלִּין אֵין בְּמֻקְדָּשִׁין לֹא, כְּתִיב וְשׁוֹר, וְי"ו מוֹסִיף עַל עִנְיָן רִאשׁוֹן. גְּמָרָא:

ה אֲבָל בַּתּוֹסְפוֹת כָּתְבוּ דְּאֵין צָרִיךְ לְכָךְ, דְּוַדַּאי אִצְטְרִיךְ, דְּמִדִּכְתִיב לֹא תֹאכַל כָּל תּוֹעֵבָה וְדָרְשִׁינַן מִנַּיהּ בְּפֶרֶק כָּל הַבָּשָׂר כָּל שֶׁתַּעֲבִתִי לְךָ הֲרֵי הוּא בְּבַל תֹּאכַל, סָלְקָא דַּעְתְּךָ

אֲמֵינָא אוֹתוֹ וְאֶת בְּנוֹ נַמִּי תִּעַבְתֵּי לְךָ וְלִתְסַר, קָא מַשְׁמַע לָן דְּלֹא. כְּדִמְפָרֵשׁ טַעֲמָא הָתָם, מִדְּאִצְטְרִיךְ רַחֲמָנָא לְמֵיסַר מְחֻסַּר זְמַן לְגָבוֹהַּ, מִכְּלַל דִּלְהֶדְיוֹט שָׁרֵי. הָרַ"ן:

י דִּכְתִיב לֹא תִשְׁחָטוּ, וְהָוֶה מָצֵי לְמִכְתַּב לֹא תִשְׁחַט, [אֶלָּא לְחַיֵּב שְׁנַיִם. וְלֹא מַשְׁכַּחַת שְׁנֵיהֶם עוֹבְרִים אֶלָּא בְּשָׁלֹשׁ בְּהֵמוֹת, בַּת וְאֵם וּבַת, לְאַשְׁמְעִינַן דְּאַבְּנוֹ וְאוֹתוֹ נַמִּי חַיָּב. דְּאִי אֵם וּשְׁנֵי בָנֶיהָ אִי נַמִּי פָּרָה וּבִתָּהּ וּבַת בִּתָּהּ, פְּשִׁיטָא]. וְאִי לְחַיֵּב תְּרֵי גַּבְרֵי, הָוֶה מָצֵי לְמִכְתַּב לֹא יִשְׁחֲטוּ, שְׁמַע מִנַּהּ תַּרְתֵּי. גְּמָרָא:

יז וְאַגַּב רִיהֲטָא נָקֵט לִקְרָא קַמָּא דִּבְרִישׁ פֶּרֶק י"ד דִּזְבָחִים. אֲבָל לְקִשְׁטָא דְּמִלְּתָא רָאוּי וְנִדְחָה כִּי הָא דְּהָכָא, לֹא נַפְקָא מֵהַהוּא קְרָא, אֶלָּא מִלְּפָנֵי מִשְׁכַּן ה', כְּמוֹ שֶׁנִּשְׁנָה שָׁם בְּמִשְׁנָה ב':

ח **וּשְׁנֵיהֶם**. דְּלֹא כְּרַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל דְּסוֹף מַכּוֹת דְּאָמַר חַיָּבֵי כְּרֵתוֹת שֶׁלְּקוּ נִפְטְרוּ מִידֵי כְּרִיתָתָן. תּוֹסְפוֹת. אֲבָל לְהָרַמְבַּ"ם דְּפָסַק כְּוָתֵיהּ, נִרְאֶה לִי לְפָרֵשׁ הָרִאשׁוֹן חַיָּב כָּרֵת כְּשֶׁלֹּא הִתְרוּ בּוֹ, וּשְׁנֵיהֶם סוֹפְגִים כְּשֶׁהִתְרוּ:

ט וְלָאו הַבָּא מִכְּלַל עֲשֵׂה עֲשֵׂה:

משנה ב

י **חֻלִּין כּוּ**'. וְעוֹד הָוֶה מָצֵי לְמִתְנֵי חֻלִּין וְקָדָשִׁים בַּחוּץ וּבִפְנִים, וְכֵן קָדָשִׁים וְחֻלִּין וְקָדָשִׁים בִּפְנִים וּבַחוּץ, וְכֵן קָדָשִׁים וְחֻלִּין. וְאִי בְּכָל הָנֵי דְּתָנֵי יֵשׁ חִדּוּשׁ, אֵיכָא לְמֵימַר דְּלֹא תָּנֵי לְהָנֵי מִשּׁוּם דְּלֵיכָא בְּהוּ שׁוּם חִדּוּשׁ. וְאִי לֵיכָא חִדּוּשׁ בְּכָל הָנֵי דְּתָנֵי, צָרִיךְ לוֹמַר תָּנֵי וְשֵׁיֵּר. תּוֹסְפוֹת:

משנה ג

יא **פּוֹטֵר**. דִּשְׁחִיטָה שֶׁאֵינָהּ רְאוּיָה לֹא שְׁמָהּ שְׁחִיטָה כּוּ'. וּמַתְנִיתִין דְּלְעֵיל דְּלֹא כְּוָתֵיהּ כּוּ'. גְּמָרָא. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

יב דִּנוֹחֵר וּמְעַקֵּר נַמִּי מִתְנַבֶּלֶת בְּכָךְ, כִּדְרַבִּי יְשֵׁבָב בְּמִשְׁנָה ד' פֶּרֶק ב'. אֶלָּא אֵיכָא בֵּינַיְהוּ דְּהָא שֶׁלֹּא מִדַּעַת, וְנוֹחֵר וּמְעַקֵּר מִדַּעַת. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

יג הִלְכָךְ כְּשֶׁמָּכַר בַּעַל הַבַּיִת לַשֵּׁנִי מָכַר לוֹ כָּל זְכוּת שֶׁהָיָה לוֹ בּוֹ. אֲבָל לְקַחוּ מִשְּׁנַיִם, הָאַחֲרוֹן יָכוֹל לִשְׁחֹט תְּחִלָּה. הָרֹא"שׁ:

יד תּוֹסְפוֹת בְּשֵׁם רַבֵּנוּ תַּם. וַאֲנִי תְּמֵהַּ דִּבְרִישׁ פֶּרֶק ד' דִּפְסָחִים כְּתַב הָרַ"ב דִּבְרֵי רַשְׁ"י דִּבְעֶרֶב פֶּסַח טְרִידֵי עַלְמָא. וְלִדְבָרָיו צָרִיךְ לוֹמַר דִּבְעֶרֶב סֻכּוֹת לֹא טְרִידֵי. וְהַתּוֹסְפוֹת כָּתְבוּ טַעַם אַחֵר וְזֶה לְשׁוֹנָם, דִּבְהָנָךְ אַרְבָּעָה פְּרָקִים טַעֲמָא רַבָּה אִית בְּהוּ, יוֹם טוֹב הָאַחֲרוֹן שֶׁל חַג לְפִי שֶׁהוּא זְמַן בִּפְנֵי עַצְמוֹ וְחִלּוּק מִשֶּׁלְפָנָיו תִּקְּנוּ לְהַרְבּוֹת בְּסְעֻדָּה, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בִּשְׁבִיעִי שֶׁל פֶּסַח, וְגַם הַקְּרָבָנוֹת שֶׁבַּשְּׁמִינִי הָווּ בִּשְׁבִיל יִשְׂרָאֵל, וְכָל הֶחָג הָיוּ מַקְרִיבִין נֶגֶד אֻמּוֹת

הָעוֹלָם. וְעֶרֶב פֶּסַח לְפִי שֶׁהוּא יוֹם גְּאֻלָּה וִיצִיאָה לְחֵרוּת. וַעֲצֶרֶת כִּדְאָמַר בִּפְסָחִים הַכֹּל מוֹדִים בַּעֲצֶרֶת דְּבָעִינַן נַמִּי לָכֶם. וְרֹאשׁ הַשָּׁנָה מִפְּנֵי שֶׁהוּא תְּחִלַּת הַשָּׁנָה מַרְבִּים בְּסְעֻדָּה לַעֲשׂוֹת סִימָן יָפֶה, וְכַמָּה עִנְיָנִים עוֹשִׂים בּוֹ לְסִימָן יָפֶה כִּדְאָמַר בְּהוֹרָיוֹת:

טו הָרַמְבַּ"ם. [וּבְחִבּוּרוֹ] מְבֹאָר יוֹתֵר דְּהַיְנוּ שֶׁאוֹתוֹ שֶׁלָּקַח בָּאַחֲרוֹנָה נֶחְפַּז לְקָנוֹת וְהָיָה בְּסוֹף הַיּוֹם שֶׁהֶחֱזִקוּתוֹ שֶׁהוּא שׁוֹחֵט עַתָּה. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

טז **וּמוֹדָה רַבִּי יְהוּדָה**. תֵּימַהּ, לְמַאן מוֹדֶה, דְּאֵימָתַי דְּרַבִּי יְהוּדָה לְפָרֵשׁ. תּוֹסָפוֹת. וְעַיֵּן בַּתּוֹסָפוֹת דַּף פ"ח דְּהֵיכָא דְּמוּכָח הֲוֵי לַחֲלֵק, אִם כֵּן הָכָא נַמִּי מִדְּתָנָא וּמוֹדָה מוּכָח דְּלַחֲלֵק:

משנה ד

יז וְהַיְנוּ טַעֲמָא דְּנָקֵט מְשִׁיכָה אַף עַל גַּב דְּאֵיכָּא נַמִּי עוֹד דְּרָכִים שֶׁקּוֹנִין בָּהֶן:

משנה ה

יח **מַה כּוּ**'. וַיְהִי עֶרֶב וַיְהִי בֹּקֶר, בְּרִישָׁא עֶרֶב וַהֲדַר בֹּקֶר. רַשׁ"י:

פרק ו

משנה א

א **לֹא כּוּ**'. בַּגְּמָרָא יָלִיף לֵיהּ מִקְּרָא:

ב **בְּמִזְמָן כּוּ**'. דְּתָנוּ רַבָּנָן, אֲשֶׁר יָצוּד, אֵין לִי אֶלָּא אֲשֶׁר יָצוּד, נִצּוֹדִין וְעוֹמְדִין מֵאֲלֵיהֶן כְּגוֹן אַוָּזִין וְתַרְנְגוֹלִין מְנַיִן, תַּלְמוּד לוֹמַר צַיִד, מִכָּל מָקוֹם. אִם כֵּן מַה תַּלְמוּד לוֹמַר אֲשֶׁר יָצוּד, לְמֶדְךָ תּוֹרָה דֶּרֶךְ אֶרֶץ, שֶׁלֹּא יֹאכַל אָדָם בָּשָׂר אֶלָּא בַּהַזְמָנָה הַזֹּאת. פֵּרֵשׁ רַשׁ"י כְּאִלּוּ הוּא צָד שֶׁאֵינוֹ מְזֻמָּנֶת לוֹ, כְּלוֹמַר לֹא יֹאכַל בָּשָׂר תָּדִיר, שֶׁלֹּא יֵעָנֵי:

ג **וְאִם כּוּ**'. וְאַף עַל גַּב דְּעוֹקֵר דִּבַּר תּוֹרָה. עַיֵּן רֵישׁ פֶּרֶק י' דִּיבָמוֹת:

משנה ב

ד הַיְנוּ רַבִּי שִׁמְעוֹן דְּפֶרֶק ה' מִשְׁנָה ג'. וְרָאָה דְּבָרָיו בְּכִסּוּי, וּשְׁנָאוֹ בִּלְשׁוֹן חֲכָמִים. וְדִבְרֵי רַבִּי מֵאִיר בְּאוֹתוֹ וְאֶת בְּנוֹ, וּשְׁנָאוֹ בִּלְשׁוֹן חֲכָמִים כּוּ'. גְּמָרָא. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

משנה ג

ה דִּמְסַפְּקָא לְהוּ אִי רֹב מַעֲשֵׂיהֶן מְקַלְקְלִים אוֹ רֹב מַעֲשֵׂיהֶן מְתֻקָּנִים. תּוֹסָפוֹת:

ו וְלֹא חָיְשִׁינַן לְאַחְמוּרֵי כְּלָל מִשּׁוּם דְּרֹב מַעֲשֵׂיהֶם כּוּ' וּבְהֵמָה בְּחֶזְקַת אִסּוּר עוֹמֶדֶת עַד שֶׁיְּוַדַּע לָנוּ בַּמֶּה נִשְׁחֲטָה. הָרַ"ן:

משנה ד

ז **מֵאָה כּוּ**'. טַעֲמָא מְפָרֵשׁ בַּבְּרִיתָא, דְּחַיָּה הַכֹּל בְּמַשְׁמַע בֵּין מְרֻבָּה בֵּין מֻעָטֶת, וְכֵן עוֹף. וְיֵרָאֶה לִי כְּדִכְתִיב וַיְהִי לִי שׁוֹר וַחֲמוֹר [בְּרֵאשִׁית לב], וְהָא הֲוָה לֵיהּ טוּבָא:

ח **וְלֹא כוּ**'. דְּאִי לָאו הָכִי הוּא קוֹדֵם. כִּדְתָנוּ רַבָּנָן, וְשָׁפַךְ וְכִסָּה, מִי שֶׁשָּׁפַךְ יְכַסֶּה:

ט **פָּטוּר כוּ**'. בַּגְּמָרָא יָלֵיף לֵיהּ. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

י וְכִי חָזַר וְנִתְגַּלָּה מַאי הֲוֵי, הָא אִדְּחֵי לֵיהּ [מִכִּסּוּי, דְּהָא כִּסָּהוּ וְנִתְגַּלָּה פָּטוּר מִלְּכַסּוֹת]. אָמַר רַב פָּפָּא זֹאת אוֹמֶרֶת אֵין דְּחוּי אֵצֶל מְצוֹת [גְּמָרָא]:

משנה ה

יא **חַיָּב כוּ**'. וּבְפֶרֶק ח' דִּזְבָחִים מִשְׁנָה ו' כָּתַב הָרַ"ב דִּכְשֶׁנָּפַל דָּם לְתוֹךְ מַיִם, קַמָּא קַמָּא בָּטִיל, אֲבָל הָכָא לֹא, דְּאֵין דְּחוּי אֵצֶל מְצוֹת. גְּמָרָא. פֵּרֵשׁ רַשְׁ"י, שֶׁכְּשֶׁהוֹלֵךְ וְרָבֶה עַד שֶׁנֶּהְפְּכָה מַרְאִית הַמַּיִם לְדָם, חָזַר דָּם הַבָּטֵל וְנֵעוֹר וְחָשׁוּב דָּם וְלֹא אָמְרִינַן הוֹאִיל וְנִדְחָה יְדָחֶה, שֶׁאֵין תּוֹרַת דְּחוּי אֵצֶל מְצוֹת:

משנה ז

יב **בַּמֶּה**. בַּגְּמָרָא יָלֵיף דְּלָאו דַּוְקָא עָפָר. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

יג וְכָךְ פֵּרֵשׁ הָרַמְבַּ"ם. אֲבָל בְּרֵישׁ פֶּרֶק ה' דְּמַעֲשֵׂר שֵׁנִי פֵּרֵשׁ הָרַ"ב, אֲדָמָה שֶׁעוֹשִׁין מִמֶּנָּה כְּלֵי חֶרֶס. וְהוּא פֵּרוּשׁ הַתּוֹסְפוֹת. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

יד מְשׁוּם דְּלֹא מְגַדֵּל צְמָחִים אִצְטְרִיךְ קְרָא כוּ'. וְרַבֵּנוּ תַּם פֵּרֵשׁ דְּעַל יְדֵי שְׁרֵפָה מְגַדֵּל צְמָחִים. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

פרק ז

משנה א

א **גִּיד**. הוּא הַפְּנִימִי. רַשְׁ"י:

ב **בָּאֲרֶץ כוּ**'. כֻּלְּהוּ תְּנַנְהוּ מְשׁוּם דְּאִצְטְרִיךְ לְמִתְנֵי בְּחֻלִּין וּבְמֻקְדָּשִׁים. הָרַ"ן:

ג מְשׁוּם מְמַשְׁקֶה יִשְׂרָאֵל. וּלְעִנְיַן הַקְּרָבָנוֹת וְנִסְכֵּיהֶם כְּתִיב, וְדָרְשִׁינַן מִן הַמָּתָר לְיִשְׂרָאֵל. גְּמָרָא:

ד מְשׁוּם הַקְרִיבֵהוּ נָא לְפֶחָתֶךָ אִי אֶפְשָׁר לְהַעֲלוֹת הַיֶּרֶךְ כְּשֶׁהִיא מְפֹרַעַת. הִלְכָךְ מַעֲלֵהוּ כְּמוֹת שֶׁהִיא שְׁלֵמָה וְאַחַר כָּךְ חוֹלְצוֹ בְּרֹאשׁ הַמִּזְבֵּחַ. גְּמָרָא:

ה דְּבָעֵי רַבִּי יִרְמְיָה אִי בָּתַר דִּידֵיהּ אָזְלִינַן אִי בָּתַר מִינֵיהּ, וְקָאֵי בְּתֵיקוּ. וּמְבַעְיָא לֵיהּ נַמִּי בִּבְהֵמָה וְלֹא עָגֹל, וְקָאֵי נַמִּי בְּתֵיקוּ:

ו רַבִּי מֵאִיר לְטַעֲמֵיהּ דְּסָבִירָא לֵיהּ דְּאֵינוֹ נִתָּר בִּשְׁחִיטַת אִמּוֹ כִּדְאִיתָא בְּפֶרֶק ד' מִשְׁנָה ה', הִלְכָךְ חָשׁוּב בְּהֵמָה בִּפְנֵי עַצְמוֹ וְחֶלְבּוֹ וְגִידוֹ אֲסוּרִים. וְרַבִּי יְהוּדָה לְטַעֲמֵיהּ דְּאָמַר נִתָּר בִּשְׁחִיטַת אִמּוֹ, הִלְכָךְ קְרִינַן בֵּיהּ בְּהֵמָה בַּבְּהֵמָה תֹּאכֵלוּ. הָרַ"ן. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

ז וְרַבִּי יְהוּדָה הִיא. דְּלְרַבִּי מֵאִיר כִּי הֵיכִי דְּאוֹסֵר בְּגִיד אוֹסֵר נַמִּי בְּחֵלֶב. דְּבַחֲדָא שַׁיְטָא שַׁיְטֵי. וְהַיְנוּ דְּבַפֵּרוּשׁ הָאַחֵר כָּתַב הָרַ"ב לְדִבְרֵי הַכֹּל. אֲבָל בַּגְּמָרָא לֵיתָא רַק אוֹקִימְתָּא דִּלְדִבְרֵי הַכֹּל וְכֵן פֵּרֵשׁ הָרַמְבַּ"ם. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

ח **הַחֵלֶב.** חֵלֶב מַאן דְּכַר שְׁמֵיהּ. הָכִי קָאָמַר [רַבִּי מֵאִיר] אֵין נָאֱמָנִין עָלָיו וְעַל הַחֵלֶב. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים כו'. גְּמָרָא. וּבְסָתָם חֵלֶב אַיְרֵי, דְּבְחֶלְבּוֹ שֶׁל גִּיד שָׁרֵי רַבִּי יְהוּדָה לְגַמְרֵי. תּוֹסְפוֹת:

משנה ב

ט **שׁוֹלֵחַ כו'**. שְׁמַע מִנַּהּ שֻׁמָּתָּר בַּהֲנָאָה. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

י לְשׁוֹן חֲתִיכָה. כְּמוֹ שֶׁכָּתַב הָרַ"ב בְּמִשְׁנָה ד' פֶּרֶק ב' דְּכִלְאַיִם:

משנה ג

יא וְרַבָּנָן, הַהוּא דְּפָשֵׁיט אִסּוּרֵיהּ בְּכֵלֵיהּ יָרֵךְ, [הוּא וּקְנוֹקְנוֹתָיו וְשָׁרָשָׁיו נִפְשָׁטִין בְּכָל הַיָּרֵךְ, וְהַיְנוּ גִּיד הַנָּשֶׁה הַפְּנִימִי הַנִּמְצָא בְּתוֹחֶלֶת פְּרִיעַת הַיָּרֵךְ. רַשׁ"י]. לַאֲפוֹקֵי חִיצוֹן דְּלֹא. גְּמָרָא:

משנה ה

יב וְאַף עַל פִּי שֶׁשָּׁמַן הַגִּיד בְּשִׁשִּׁים, אַף עַל פִּי שֶׁהוּא מִדִּבְרֵיהֶם, הוֹאִיל וְגִיד הַנָּשֶׁה בְּרִיָּה בִּפְנֵי עַצְמוֹ הֶחֱמִירוּ בּוֹ כְּאִסּוּרֵי תוֹרָה. בֵּית יוֹסֵף:

יג מִפְּנֵי שֶׁהִיא בְּרִיָּה בִּפְנֵי עַצְמָהּ עָשׂוּ הֶכֵּר בָּהּ וְהוֹסִיפוּ בְּשִׁעוּרֶיהָ. הָרַמְבַּ"ם. וְרָצָה לוֹמַר שֶׁיֵּשׁ בָּהּ אֶפְרוֹחַ שֶׁהִיא בְּרִיָּה. כֶּסֶף מִשְׁנֶה. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

פרק ח

משנה א

א אֲבָל בְּשַׂר חַיָּה פְּלֵגְתָּא דְּתַנָּאֵי בְּמִשְׁנָה ד':

ב דְּיֵיק לְמִנְקָט אֲכִילָה וְאַף עַל גַּב דְּמַתְנִיתִין בִּשּׁוּל שָׁנְאָה, כְּשִׁיטַת הָרַמְבַּ"ם דְּלֹא אָסְרוּ חֲכָמִים אֶלָּא אֲכִילָה אֲבָל לֹא בִּשּׁוּל וַהֲנָיָה. וּפֵרֵשׁ הַמַּגִּיד שֶׁלֹּא יָפוּ כֹּחַם מִבְּשַׂר טְהוֹרָה עִם חֵלֶב טְמֵאָה כו' שֶׁמַּתִּירִין בְּבִשּׁוּל וַהֲנָיָה. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

ג גְּמָרָא. דְּאִי מִשּׁוּם אֲכִילָה לֵיכָּא לְמִגְזַר, דַּאֲכִילַת עוֹף גּוּפָהּ גְּזֵרָה, וַאֲנַן נֵיקוֹם וְנִגְזוֹר גְּזֵרָה לְגְזֵרָה כו'. וְאִלְפָּס רוֹתֵחַ הַיְנוּ בִּכְלִי רִאשׁוֹן. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

ד **לְהַעֲלוֹתוֹ כו'**. חוּץ כו'. וְאֵין הָכִי נַמִּי דִּבְשַׂר דָּגִים אֲפִלּוּ לְאָכְלוֹ בְּחֵלֶב שְׁרֵי, אֶלָּא נָקֵט הַעֲלָאָה לְאַשְׁמְעִינַן דְּשָׁאר בָּשָׂר אֲפִלּוּ בְּהַעֲלָאָה נַמִּי אָסוּר כו'. הָרַ"ן. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

ה **וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים כו'**. אַמִּלְתַּיְהוּ דְּבֵית שַׁמַּאי מִיהַדְּרוּ דְּקָאָמְרֵי עוֹלֶה וְאֵינוֹ נֶאֱכָל:

ו **וְאֵינוֹ כו'**. וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יִהְיוּ נוֹגְעִים זֶה בָּזֶה. הָרַ"ן:

משנה ג

ז כְּגוֹן שֶׁחֲתִיכָה שֶׁתְּחִלָּתָהּ קְצָתָהּ חוּץ לְרֹטֶב וְזוֹ מֻנַּחַת עָלֶיהָ. טוּר:

ח בַּגְּמָרָא. וּפֵרֵשׁ רַשִׁ"י, מִפְּנֵי שֶׁמֵּי הַשּׁוּלְיִם עוֹלִין עַד פִּיהָ וְיוֹרְדִין:

ט דַּחֲתִיכָה עַצְמָהּ נַעֲשֵׂית נְבֵלָה, וּבְנֹעַר אוֹ כְּסָה לְבְסוֹף. כִּדְאָמְרִינַן בַּגְּמָרָא:

י דַּחֲלֵב שְׁחוּטָה מִדְּאוֹרָיְתָא שָׁרֵי, אֶלָּא דְּרַבָּנָן גָּזְרוּ דִּלְמָא אָתֵי לְמֵיכַל בָּשָׂר בְּחָלָב. וְכֵיוָן שֶׁהוֹצִיא אֶת הֶחָלָב כָּל מַה שֶּׁיּוּכַל, תּוּ לֵיכָא לְמִגְזַר. הָרֹא"ש:

יא וְטַעֲמָא מִשּׁוּם טַעַם בָּשָׂר הַנִּבְלָע בֶּחָלָב שֶׁבַּפְּחָל. בֵּית יוֹסֵף. וְהָר"ן פֵּרֵשׁ מִשּׁוּם מַרְאִית הָעַיִן, שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁרָאוּי לְהַתִּיר כְּחָל זֶה מִפְּנֵי שֶׁהֶחָלָב יָצָא מִמֶּנּוּ וְנִתְבַּטֵּל, אֲתֵי לְמִשְׁרֵי חֲתִיכַת נְבֵלָה. וְנִרְאֶה לִי דְּרָצָה לוֹמַר הַנַּעֲשֵׂית נְבֵלָה עַל יְדֵי בְּלִיעַת חָלָב אוֹ שְׁאָר אִסּוּר שֶׁלֹּא הָיָה בּוֹ שִׁשִּׁים לְבַטֵּל, דְּהַשְׁתָּא הַוְיָא דּוּמְיָא דְּכָחָל שֶׁאִסּוּרוֹ גַּם כֵּן מִשּׁוּם בְּלִיעָה:

משנה ד

יב **בַּהֲנָאָה**. דִּתְלָתָא קְרָאֵי כְּתִיבִי. אֶחָד לְבַשּׁוּל וְאֶחָד לַאֲכִילָה וְאֶחָד לַהֲנָאָה:

יג כִּדְיָלִיף לֵיהּ בַּגְּמָרָא:

יד אֲרִישָׁא מְהַדַּר, בְּשַׂר בְּהֵמָה טְהוֹרָה וְכוּ'. דְּכָל בְּהֵמָה בְּמַשְׁמַע:

טו צְרִיכֵי תְּרֵי קְרָאֵי, כְּדֵי שֶׁיִּהְיוּ שְׁנֵי כְתוּבִין הַבָּאִים כְּאֶחָד דְּאֵין מְלַמְּדִין. דְּאִי לֵיכָא אֶלָּא חַד קְרָא, לֵילֵיף מִנֵּיהּ. כִּדְאִיתָא בַּגְּמָרָא:

טז **רַבִּי עֲקִיבָא כוּ'**. אֵינוֹ חוֹלֵק אֶלָּא מְפָרֵשׁ לְדִבְרֵי תַּנָּא קַמָּא. הָרֹא"ש:

משנה ה

יז **אֲסוּרָה**. בַּגְּמָרָא מַקְשִׁינַן אַהָא דְּאָמְרִינַן בְּפֶרֶק ב' דַּעֲבוֹדָה זָרָה מִשְׁנָה ה' דְּטַעֲמָא דְּאָסְרוּ גְּבִינָה שֶׁל נָכְרִים מִפְּנֵי שֶׁמַּעֲמִידִין אוֹתָהּ בְּעוֹר קֵבָה שֶׁל נְבֵלָה. וּמַשְׁמַע הָא קֵבָה גּוּפָא שָׁרְיָא. וּמְשָׁנִינַן, לֹא קַשְׁיָא, הָכָא קֹדֶם חֲזָרָה, וְהָתָם לְאַחַר חֲזָרָה דְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ דְּהָתָם בַּמִּשְׁנָה:

יח לֹא דָק, דִּלְהָרַמְבַּ"ם אֵין חִלּוּק בֵּין קְרוּשׁ לְצָלוּל. וְכָתַב הַכֶּסֶף מִשְׁנֶה, שֶׁצָּרִיךְ לוֹמַר דִּכְשֶׁרָה שֶׁיְּנָקָה מִן הַטְּרֵפָה קֵבָתָהּ אֲסוּרָה, קֹדֶם חֲזָרָה נִשְׁנֵית. [אֲבָל טְרֵפָה שֶׁיְּנָקָה כּוּ', מַסְקִינַן בַּגְּמָרָא דְּאַחַר חֲזָרָה נִשְׁנֵית, דְּאִם לֹא כֵּן קַשְׁיָא רֵישָׁא. וְזֶה דּוֹחֵק. הָרֹא"ש. וְעוֹד קָשֶׁה דְּלִשְׁמְעִינַן רְבוּתָא טִפֵּי אַחַר חֲזָרָה דְּאַף כְּשֶׁרָה שֶׁיְּנָקָה כּוּ' מֻתֶּרֶת]:

יט כָּתַב הָרֹא"ש דְּלֹא גָּרַס בַּגְּמָרָא הַמַּסְקָנָא שֶׁכָּתַב הָרַמְבַּ"ם. וּבְדִבְרֵי רַשִׁ"י נִיחָא דְּנָקַט קְרוּשׁ, דְּהֲוֵי רְבוּתָא דַּאֲפִלּוּ קְרוּשׁ אָסוּר. וּלְרַשִׁ"י כְּשֶׁרָה שֶׁיְּנָקָה מִן הַטְּרֵפָה קֵבָתָהּ אֲסוּרָה, אַף לְאַחַר חֲזָרָה נִשְׁנֵית. וְכָתַב הָר"ן דְּהַיְנוּ טַעֲמָא, דְּחָלָב הַכָּנוּס בַּבְּהֵמָה לָאו כִּבְהֵמָה שֶׁנִּמְצָא בָּהּ הַיְנֵינַן לֵיהּ, אֶלָּא הֲרֵי הוּא כְּמֻנָּח בִּקְעָרָה וְדִינוֹ כְּמָקוֹם שֶׁבָּא מִשָּׁם וְדִין חָלָב

גְּמוּר יֵשׁ לוֹ לְכָל דָּבָר. וְהָא דְּאָמַר בַּעֲבוֹדָה זָרָה דְּפַרְשָׁא בְּעַלְמָא הוּא, אֵינוֹ רוֹצֶה לוֹמַר שֶׁיְּהֵא כְּפֵרֵשׁ, אֶלָּא הָכָא קָאָמַר, שֶׁפּוֹרֵשׁ מִגּוּפָהּ וְאֵינוֹ כְּגוּפָהּ, וּמִשּׁוּם הָכִי כְּשֵׁרָה שֶׁיְּנָקָה כוּ', וּטְרֵפָה שֶׁיְּנָקָה כוּ':

משנה ו

כ **חֹמֶר כוּ'**. מִשּׁוּם סֵיפָא שֶׁהַדָּם נוֹהֵג כוּ' תָּנָא לָהּ הָכָא:

כא **וְחַיָּבִין כוּ'**. בְּעִנְיַן אִסּוּר חֵל עַל אִסּוּר עַיֵּן בְּפֶרֶק ג' דִּכְרֻתוֹת מִשְׁנָה ד':

כב רַשִׁ"י. וּפְלִיאָה בְּעֵינַי, דְּהַהוּא קְרָא בְּסֵדֶר אַחֲרֵי בְּפָרְשַׁת שְׁחוּטֵי חוּץ לְעִנְיַן שְׁלָמִים כְּתִיב, וַהֲוָה לֵיהּ לְכְתּוֹב קְרָא דִּבְפָרְשַׁת עוֹלָה בְּסֵפֶר וַיִּקְרָא וְזָרְקוּ אֶת הַדָּם וְגוֹ' וְעָרְכוּ אֶת הַנְּתָחִים וְגוֹ'. וְכֵן כָּתְבוּ רַשִׁ"י וְהָרַ"ב בְּמִשְׁנָה ד' פֶּרֶק ד' דִּזְבָחִים:

כג וּלְשׁוֹן רַשִׁ"י, דָּבָר שֶׁאֵין אַחֵר מַתִּירוֹ אֶלָּא הוּא מַתִּיר עַצְמוֹ. וְהֵינוּ דְּחֵלֶב אַף עַל פִּי שֶׁהוּא מַתִּיר הַבָּשָׂר לַכֹּהֲנִים, כְּדִכְתִיב בִּשְׁמוּאֵל א' ב' קְטֹר יַקְטִירוּן כַּיּוֹם הַחֵלֶב וְקַח לָךְ, מִכָּל מָקוֹם יֵשׁ לָהֶם מַתִּיר דְּהֵינוּ הַדָּם. וְהַתּוֹסָפוֹת כָּתְבוּ דְּלָא חָשִׁיבִי מַתִּיר כֵּיוָן דְּאִם נִטְמְאוּ אוֹ אָבְדוּ שָׁרֵי בָּשָׂר בַּאֲכִילָה:

פרק ט

משנה א

א וּכְלוֹמַר דְּתָנֵי נַמִּי בֵּיהּ שְׁחִיטָה שֶׁאֵינָהּ רְאוּיָה:

ב דַּאֲשֶׁר יִזֹּרֵעַ לֹא אִצְטְרִיךְ, וּכְמוֹ שֶׁכָּתַבְתִּי בְּרֵישׁ עֶקְצִין. וְאַף עַל גַּב דְּלֹא שַׁיְכָא אֶלָּא בִּזְרָעִים, מַסְקִינַן בַּגְּמָרָא דִּתְלָתָא קְרָאֵי כְּתִיבִי [וּפֵרֵשׁ רַשִׁ"י, זֶרַע זָרוּעַ יִזָּרֵעַ], חַד לְשׁוֹמֵר דִּזְרָעִים, וְחַד לְשׁוֹמֵר דְּאִילָנוֹת כְּלוֹמַר פֵּרוֹת דְּאִילָנוֹת, וְחַד לְשׁוֹמֵר בָּשָׂר בֵּיצִים וְדָגִים כוּ':

ג פֵּרֵשׁ רַשִׁ"י, לֵיתָה הַיּוֹצֵא מִן הַבָּשָׂר שֶׁקּוֹרִין גליי"ר:

ד פֵּרֵשׁ רַשִׁ"י, תִּבְלִין בְּאַנְפֵּי נַפְשַׁיְהוּ לֹא אָכְלֵי לְהוּ אֵינָשֵׁי. וּלְעֵיל פֶּרֶק ז' מִשְׁנָה ה' פֵּרֵשׁ דַּק דַּק:

ה **וְהָעֲצָמוֹת.** שֶׁיֵּשׁ בָּהֶן מֹחַ וְהוּא אֹכֶל וְהָעֶצֶם שׁוֹמֵר לוֹ לְפִיכָךְ מִצְטָרֵף עִמּוֹ. רַשִׁ"י:

ו **וְהַגִּידִין.** שֵׁם נוֹפֵל עַל הַגִּידִים הַדּוֹפְקִים, וְעַל שֶׁאֵין דּוֹפְקִים, וְעַל הַקְּשָׁרִים, וְעַל הַקְּרוּמִים, וּמֵתָרִים, וְהָעֲצַבִּים. הָרַמְבַּ"ם:

ז וּמַשְׁמַע דְּאִלּוּ לְקַבֵּל טֻמְאָה מִתְטַמְּאִים אַף בְּפָחוֹת מִכַּבֵּיצָה. וְלֹא פֵּרֵשׁ כֵּן בְּרֵישׁ פֶּרֶק ה' דִּתְרוּמוֹת:

ח רַשִׁ"י. וּמְסַיֵּם וּבְטָהוֹרָה לְיִשְׂרָאֵל לֹא אִצְטְרִיךְ לְמִתְנֵי, דְּכָל שֶׁכֵּן דַּהֲוֵי אוֹכְלָא מִיָּד שֶׁשְּׁחָטָהּ:

ט רַשִׁ"י. וְלִישְׁנָא דְסוּגְיָא דְּרֵישׁ פֶּרֶק ב' נְקֵטִי, וְשָׁם פֵּרֵשׁ רַשִׁ"י שֶׁלֹּא יַחְתּוֹךְ כָּל הַמִּפְרֶקֶת לִשְׁנַיִם. וְעַיֵּן בְּמַסֶּכֶת כֵּלִים פֶּרֶק ד' מִשְׁנָה ב':

י כְּלוֹמַר בָּאֶלָּל דְּרֵישָׁא קָאָמְרִינַן דִּבְכֻלְּהוּ אֶלָּל קָאָמַר דְּמִצְטָרְפִין, וּבְאַפֵּי נַפְשַׁיְהוּ לֹא מְטַמְּאוּ. וְאָתָא רַבִּי יְהוּדָה לְמֵימַר בְּאֶלָּל גִּיד מוֹדִינָא כּוּ', אֲבָל בָּשָׂר שֶׁפְּלַטְתּוּ כּוּ'. רַשִׁ"י:

יא וּבַגְּמָרָא, וְהוּא שֶׁכִּנְּסוֹ. וּפֵרֵשׁ רַשִׁ"י דְּגַלֵּי דַּעְתֵּיהּ דְּלֹא בָּטְלֵי מֵעִקָּרָא. אֲבָל נִתְכַּנֵּס מֵאֵלָיו, כְּגוֹן שֶׁכִּנְּסוּהוּ תִּינוֹקוֹת אַחַר הֶפְשֵׁט, לֹא, הוֹאִיל וּבָטֵל מִתְּחִלָּה וְנַעֲשָׂה עוֹר, תּוּ לֹא הָדַר הֲוֵי בָּשָׂר:

יב רַשִׁ"י. דְּאִי אַאֲכִילָה מַאי בָּעֵי מְכַנֵּס דְּהַיְנוּ שֶׁכִּנְּסוֹ, הָא כֵּיוָן דַּאֲכָלוֹ אֵין כִּנּוּס גְּדוֹלָה מִזּוֹ. וְהָא דְּלֹא נָקֵט טָמֵא, דְּלֹא תֵּימָא מִדְּרַבָּנָן, לְהָכִי קָאָמַר חַיָּבִים עָלָיו. תּוֹסָפוֹת:

משנה ב

יג **עוֹר הָאָדָם**. כְּדִמְפָרֵשׁ טַעֲמָא בְּרֵישׁ פֶּרֶק ז' דְּנִדָּה, דּוּמְיָא דְּעַצְמָם, מַה עֶצֶם שֶׁנִּבְרָא עִמּוֹ וְאֵין גִּזְעוֹ מַחֲלִיף [אִם נִטַּל אֵינוֹ חוֹזֵר], אַף כָּל כּוּ', וְעוֹר אֵין גִּזְעוֹ מַחֲלִיף, דְּמָקוֹמוֹ נַעֲשָׂה צַלֶּקֶת [כְּלוֹמַר רֹשֶׁם נִרְאֶה בָּהּ חָרִיץ אוֹ גֶּמָּא וְאֵין כֵּלּוֹ חוֹזֵר]. תּוֹסָפוֹת:

יד וּבַגְּמָרָא, רְכוּבָה הַנִּמְכֶּרֶת עִם הָרֹאשׁ. וּפֵרֵשׁ רַשִׁ"י כָּל עוֹר שֶׁעַל עֶצֶם הַשּׁוֹק מֵרְכוּבָה הַתַּחְתּוֹנָה שֶׁחוֹתְכִים בִּשְׁעַת הַפְּשָׁטַת בְּהֵמָה:

טו **כַּחֲלָדָה**. קָמָּא דְּבַשְּׂרִים נָקֵיט:

טז רַשִׁ"י. וְלִישְׁנָא דְּמַתְנִיתִין שֶׁהִלֵּךְ, מַשְׁמַע דְּלֹא סַגִּי בִּשְׁטִיחָה בְּעַלְמָא. וְהָכִי מוּכָח בְּהֶדְיָא בַּגְּמָרָא, דְּאָמְרִינַן כַּמָּה כְּדֵי עֲבוֹדָה אַרְבָּעָה מִילִין. וְכֵן כָּתַב הָרַמְבַּ"ם:

יז **חוּץ כּוּ'**. וְאַף עַל גַּב דְּמֵת אָסוּר בַּהֲנָאָה וּבְכָל אָדָם אָסוּר לַעֲשׂוֹת מֵעוֹרוֹ שְׁטִיחִין, מִכָּל מָקוֹם לֹא הֲוֵי גְּזֵרַי רַבָּנָן מִשּׁוּם הַהּ חֲשָׁשָׁא שֶׁיְּהֵא טָמֵא, אֶלָּא מִשּׁוּם אָבִיו וְאִמּוֹ דְּחָמִיר טוּבָא. תּוֹסָפוֹת. אֲבָל בְּפֶרֶק ז' דְּנִדָּה כָּתְבוּ דְּעוֹר מֵת בַּהֲנָאָה. וְעַיֵּן תּוֹסָפוֹת יוֹם טוֹב:

יח אֲבָל לְעִנְיַן שַׁבָּת אַף תַּנָּא קַמָּא מוֹדֶה:

משנה ג

יט כְּלוֹמַר שֶׁאִם נִפְשַׁט יוֹתֵר מִשֶּׁנֵּי טְפָחִים וְנִגְעָה טֻמְאָה כּוּ'. וְעַיֵּן תּוֹסָפוֹת יוֹם טוֹב:

כ כְּלוֹמַר שֶׁהָעוֹר נִשְׁאָר כָּפוּל כְּמוֹת שֶׁהוּא וְלֹא שָׁטוּחַ. וּלְשׁוֹן הָרַמְבַּ"ם, עַד שֶׁיֵּצֵא כָּל הָעוֹר שָׁלֵם בְּהֶקֵּפוֹ:

כא רַשִׁ"י. וְאִם כֵּן לְרַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי הוּא דִּמְפָרְשֵׁי הָכִי. וְהַיְנוּ דִּבְפֵרוּשׁ דִּבְרֵי רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי מְסַיֵּם רַשִׁ"י, דְּהָא כֻּלּוֹ חִבּוּר דְּקָתָנֵי לָאו דַּוְקָא כֻּלּוֹ אֶלָּא עַד הֶחָזֶה. עַד כָּאן. וְיִתָּכֵן בְּעֵינֵי שֶׁמְּפָרְשִׁים כֵּן כְּדֵי שֶׁלֹּא יְהֵא סְתָם וְאַחַר כָּךְ מַחֲלֹקֶת, דְּהַשְׁתָּא רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי וַחֲכָמִים פְּלִיגִי בְּפֵרוּשׁ דְּכֻלּוֹ חִבּוּר. וְעַיֵּן תּוֹסָפוֹת יוֹם טוֹב:

משנה ד

כב **וְהֵסִיטָן**. וְהוּא הַדִּין בְּלֹא תְחוּבִים וְנָעַץ בָּהֶן דְּטָמֵא. דְּאִי לֹא תֵּימָא הָכִי אֲפִלּוּ בְּמַשָּׂא לֹא לִטְמֵא, דְּאֶת שָׂבָא לְכִלַּל מַגָּע בָּא לְכִלַּל מַשָּׂא לְרַבִּי עֲקִיבָא, וְכִלּוֹמַר דִּלְרַבִּי יִשְׁמָעֵאל אִבַּעְיָא לָן בַּגְּמָרָא] וְקָסָבַר יֵשׁ נוֹגֵעַ וְחוֹזֵר וְנוֹגֵעַ. אֶלָּא מִשּׁוּם דְּפָלֵיג רַבִּי עֲקִיבָא אַרַבִּי יִשְׁמָעֵאל בְּעוֹר שֶׁיֵּשׁ עָלָיו שְׁתֵּי חֲצָאֵי זֵיתִים, קָאָמַר דִּבְקֵיסָם כְּהַאי גַּוְנָא מוֹדֶה לֵיהּ. תּוֹסָפוֹת. וְשִׁיטַת הָרַמְבַּ"ם בְּהֶפֶךְ. עַיֵּן תּוֹסָפוֹת יוֹם טוֹב:

משנה ה

כג לֹא מִשְׁמְנָה עָשָׂר דָּבָר. דְּהַהוּא בִּסְתָם יָדַיִם כְּמוֹ שֶׁכָּתַב הָר"ב בְּפֶרֶק קַמָּא דְּשַׁבָּת, וְזוֹ בְּיָדַיִם שֶׁהֵן טְהוֹרִים בְּוַדַּאי סָמוּךְ לִנְטִילָתָן וְלֹא אַסַּח דַּעְתֵּיהּ, וּכְמוֹ שֶׁכָּתַבְתִּי בְּרֵישׁ פֶּרֶק ג' דְּיָדַיִם:

כד קָאֵי אַפִּגּוּל. שֶׁלֹּא יְפַגְּלֵהוּ בְּרָצוֹן, כְּמוֹ שֶׁכָּתַבְתִּי בְּסוֹף פִּסְחִים:

כה שְׁנוֹתַר בְּהֶן מֹחַ חוּץ לִזְמַנּוֹ וְשִׁמְּשׁוּהוּ עֲצָמוֹת הַלִּלּוּ. רַשׁ"י:

כו וּבְשֶׁרֶץ נִמְּי דָּרֵישׁ בְּתוֹרַת כֹּהֲנִים פָּרָשַׁת שְׁמִינִי פֶּרֶק י', בְּנִבְלָתָם, לֹא מִן הָעֲצָמוֹת וְלֹא מִן הַשִּׁנַּיִם כוּ':

כז הָכִי יָלֵיף לֵיהּ בַּגְּמָרָא:

משנה ו

כח זֶה לְשׁוֹן הָרַמְבַּ"ם, עִנְיָן מֻרְקָּמֶת, שֶׁיֵּשׁ בָּהּ כְּבָר שְׂרְטוּט תֹּאַר בַּעֲלֵי חַיִּים וְאֵבָרָיו בְּתוֹךְ הַבֵּיצָה. כִּדְכְתִיב אֲשֶׁר עָשִׂיתִי בַּסֵּתֶר רֻקְמָתִי בְּתַחְתִּיּוֹת אָרֶץ [תְּהִלִּים קלט]. עַד כָּאן. וּבַגְּמָרָא מְרַבִּינַן לָהּ מֵהַטְמֵאִים:

משנה ז

כט **הַמְדַלְדֵּלִין**. וְזֶה עַל מְנָת שֶׁיִּהְיוּ בְּעִנְיָן שֶׁאִי אֶפְשָׁר שֶׁיִּדְבְּקוּ וְלֹא שֶׁיֵּרָפְאוּ בְּשׁוּם פָּנִים. הָרַמְבַּ"ם:

ל וְכֵן לְשׁוֹן רַשׁ"י. דִּצְרִיכִים מַחֲשָׁבָה כְּדִתְנַן בְּמִשְׁנָה ב' פֶּרֶק ג' דְּעֲקָצִים. וְהָא דְּפָרְשׁוּ לְנָכְרִי, הוּא הַדִּין לְיִשְׂרָאֵל, דִּלְנָכְרִי אָסוּר אֲבָר מִן הַחַי כְּמוֹ לְיִשְׂרָאֵל. אֶלָּא דִּלְתַנָּא קַמָּא אֵין צָרִיךְ אֹכֶל שֶׁאַתָּה יָכוֹל כוּ'. וְלֹא פָּרְשׁוּ לְנָכְרִים אֶלָּא דְּנָכְרִים אִיכָּא דְּאָכְלִי, אֲבָל בְּיִשְׂרָאֵל רְשִׁיעֵי לֹא עָסְקִינַן, דְּלֹא שְׁכִיחֵי:

לא בַּגְּמָרָא יָלֵיף לָהּ מִקְּרָא:

לב **הֶכְשֵׁר**. וְלֵיכָּא לְמֵימַר בְּהַאי אֵבָר שֶׁסּוֹפוֹ לְטַמֵּא טֻמְאָה חֲמוּרָה [וּתְנַן בְּמִשְׁנָה ג' פֶּרֶק ג' דְּעֲקָצִים שֶׁזֶּה אֵין צָרִיךְ הֶכְשֵׁר], דְּאֵינוֹ מְטַמֵּא טֻמְאַת אֵבָר מִן הַחַי עַד שֶׁיָּמוּת, וְשֶׁמָּא לֹא יָבֹא לִידֵי טֻמְאָה חֲמוּרָה דְּשֶׁמָּא יִשְׁחָטֶנָּה וְאֵין שְׁחִיטָה עוֹשָׂה נְפוּל. רַשׁ"י:

לג כְּלוֹמַר יְדֵי אֵבָר מִן הַחַי דִּמְטַמֵּא טֻמְאַת נְבֵלָה טְהֵרוּ:

לד (לה) בַּגְּמָרָא יָלִיף לְהוּ מִקְּרָא:

לה וְהוּא הַדִּין לַבָּשָׂר כָּל זְמַן כוּ', וּכְדִמְסַיֵּם לַאָפוֹקֵי הָאֵבָר וְהַבָּשָׂר כוּ':

משנה ח

לז וְכֵן כָּתַב הָרַמְבַּ"ם. וְאַל תִּתְמַהּ, דִּגְדוֹלָה מִזּוֹ מָצִינוּ לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר שֶׁאָמַר שֶׁלֹּא אָמְרוּ עַל אֵבָר דִּמְטַמֵּא אֶלָּא אֵבָר מִן הַחַי, כְּדִתְנַן בְּפֶרֶק ו' דְּעֵדֵיוֹת מִשְׁנָה ב'. וּמִכָּל מָקוֹם רַשְׁ"י וְתוֹסָפוֹת לֹא פֵּרְשׁוּ כֵן. אֶלָּא דְּתַנָּא קַמָּא סְבִירָא לֵיהּ אוֹ כְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹ כְּרַבִּי נְחוּנְיָא דְּהָתָם מִשְׁנָה ג', וְרַבִּי שִׁמְעוֹן סְבִירָא לֵיהּ כְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ דְּהָתָם. וְהָכִי מִסְתַּבְּרִי, דְּלֹא לְהַפְלִיג בְּמַחֲלֹקֶת. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

פרק י

משנה א

א **תַּלְמוּד לוֹמַר כוּ'**. וְאִי לָאו קַל וָחֹמֶר לֹא הָוֶה צָרִיךְ קְרָא, אַף עַל גַּב דְּסָתָמָא כְּתִיב דְּמַשְׁמַע בֵּין חֻלִּין בֵּין מֻקְדָּשִׁין דַּהֲוָה אָמֵינָא דְּבָר הַלָּמֵד מֵעִנְיָנוֹ, בַּמֶּה הַכָּתוּב מְדַבֵּר, בְּחֻלִּין, דִּכְתִיב לְעֵיל מֵהַאי קְרָא גֵּז צֹאנְךָ, וְרֵאשִׁית הַגֵּז אֵינוֹ נוֹהֵג בְּמֻקְדָּשִׁין. תּוֹסָפוֹת:

משנה ב

ב **כָּל כוּ'**. לָאו בְּקָדְשֵׁי בֶדֶק הַבַּיִת אַיְרֵי, אֶלָּא בְּהִקְדִּישָׁן לַמִּזְבֵּחַ לִדְמֵיהֶן כוּ'. וְאַף עַל פִּי שֶׁעוֹבֵר כְּשֶׁמַּקְדִּישׁ בַּעַל מוּם לַמִּזְבֵּחַ, מִכָּל מָקוֹם אַשְׁמְעִינַן דִּינוֹ. תּוֹסָפוֹת:

ג רַשְׁ"י. וּבַגְּמָרָא דִּבְכוֹרוֹת גָּרְסִינַן נַמִּי וּמִן הַמַּתָּנוֹת. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

ד **וְיוֹצְאִין כוּ'**. לְאַחַר פִּדְיוֹנָן. כֵּיוָן דִּקְדֻשַּׁת דָּמִים לַמִּזְבֵּחַ נִינְהוּ דְּמַחַלְפָא בִּקְדֻשַּׁת הַגּוּף לַמִּזְבֵּחַ, גָּזְרוּ בְּהוּ רַבָּנָן. אִי נַמִּי דְּקָדְשֵׁי בֶדֶק הַבַּיִת נַמִּי אֲסִירֵי בְּגִיזָּה וַעֲבוֹדָה. גְּמָרָא. וְעוֹד קָאָמַר הָתָם דְּמִדְּרַבָּנָן הוּא בְּקָדְשֵׁי בֶדֶק הַבַּיִת:

ה **לְהַגְזָז**. דְּאִלּוּ תְּמִימִים וְנִפְדּוּ, כְּתִיב תִּזְבַּח וְלֹא גִיזָּה. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

ו **פָּטוּר**. אֲפִלּוּ קֹדֶם פִּדְיוֹן. וַאֲפִלּוּ הֲוֵי מוּמָן קַל כְּגוֹן דַּיְקִין שֶׁבָּעַיִן דִּלְגַבֵּי קָדָשִׁים מְחַיֵּב הַשּׁוֹחֵט בַּחוּץ כִּדְלִקַמָּן. הָכָא פָּטוּר מִשּׁוּם דְּלֹא חָלָה עֲלֵיהֶן מִתְּחִלָּה קְדֻשָּׁה. רַשְׁ"י:

ז וְאַשְׁמְעִינַן נַמִּי דְּלֹא בָּעֵי הַעֲמָדָה וְהַעֲרָכָה. רַשְׁ"י:

ח **הַמַּתָּנוֹת**. בְּגְמָרָא דִּבְכוֹרוֹת יָלִיף לְהוּ:

ט פֵּרֵשׁ רַשְׁ"י, אָסוּר בַּהֲנָאָה בְּלֹא פִּדְיָה, וּמִקֶּרֶב לֹא קָרֵבִי, דְּמִכֹּחַ קְדֻשָּׁה דְּחוּיָה אָתֵי, דְּאִמָּם לֹא הֻקְדְּשָׁה לַמִּזְבֵּחַ. אַךְ תְּמַהֲנִי דְּמִנֵּיהּ וּבֵיהּ הָוָה לֵיהּ לְפָרֵשׁ דְּאִי אִתְיְלַד לִפְנֵי פִּדְיוֹנוֹ מִקְדַּשׁ נַמִּי קָדֵישׁ, דְּהָכִי אִיתָא בַּגְּמָרָא שָׁם. וּמַפִּיק לֵיהּ מִקְּרָא:

י עַיֵּן מַה שֶּׁכָּתַבְתִּי רֵישׁ פֶּרֶק ה':

משנה ג

יא **פּוֹטְרִים**. עַל כָּרְחָךְ כְּשֶׁכֵּלָן בַּעֲלֵי מוּמִין אֵירֵי. דְּאֵין שׁוֹחֲטִין בְּכוֹר אֶלָּא אִם כֵּן נָפַל בּוֹ מוּם, וּמִדְּנִתְעָרֵב וְאֵין מַכִּירִין בּוֹ אִם כֵּן גַּם הָאֲחֵרִים בַּעֲלֵי מוּמִין הֵן. תּוֹסְפוֹת:

יב **הַשּׁוֹחֵט כּוּ'**. וְלִתְנֵי הַכֹּהֵן וְהַנָּכְרִי פְּטוּרִין. אָמַר רָבָא, זֹאת אוֹמֶרֶת הַדִּין עִם הַטַּבָּח. כְּלוֹמַר דְּיָכוֹל הַכֹּהֵן לִתְבֹּעַ מַתְּנוֹתָיו מֵהַטַּבָּח. וְיִלְפְּינַן לֵיהּ בַּגְּמָרָא מִקְּרָא. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

יג **פָּטוּר כּוּ'**. דִּכְתִיב מֵאֵת הָעָם, וְלֹא מֵאֵת הַכֹּהֲנִים. גְּמָרָא. וְכָל שֶׁכֵּן דְּאֵין נָכְרִי בִּכְלַל הָעָם זוֹבְחֵי זֶבַח:

יד הַלּוֹקֵחַ. שֶׁהֲרֵי שֶׁל כֹּהֵן הֵן. וְדִכְוָתֵהּ בְּיִשְׂרָאֵל הֲוָה מִיחַיֵּב הַלּוֹקֵחַ, דְּכֵיוָן שֶׁהוּא שְׁחָטָהּ עָלֶיהָ רַמְיָא לְמַתְּבִינְהוּ. רַשְׁ"י:

טו דְּמִדְּרַבָּנָן גָּזְרוּ כְּשֶׁהוּא טַבָּח לִתֵּן מַתָּנוֹת כְּהֲנָה אֲפִלּוּ הַבְּהֵמָה שֶׁלּוֹ, שֶׁלֹּא יִרְגִּילוּ טַבָּחֵי יִשְׂרָאֵל לְשַׁתֵּף כֹּהֲנִים אֲחֵרִים עִמָּהֶם לִפָּטֵר מִן הַמַּתָּנוֹת. וְעַד שָׁלֹשׁ שַׁבָּתוֹת דְּאִיכָּא לְמֵימַר לְדִידֵיהּ שָׁחַט לֹא גָּזְרוּ רַבָּנָן וְאוֹקְמוּהוּ עַל דְּבַר תּוֹרָה, וּמִכָּאן וָאֵילָךְ גָּזְרוּ. וְכִי קָבַע אַמְסַחְתָּא מִיָּד מוּכָח דְּלָאו דִּידֵיהּ שָׁחֵיט וּלְכָךְ גָּזְרוּ לְאַלְתָּר. תּוֹסְפוֹת:

טז יֵרָאֶה דְּרָצָה לוֹמַר הַכֹּל לְפִי תֹּאַר הָעִנְיָן, לִפְעָמִים שְׁתַּיִם וְלִפְעָמִים שָׁלֹשׁ, לְפִי רְאוֹת הַדַּיָּן דְּאִיכָּא פִּרְסוּמֵי דְּלָאו לְדִידֵיהּ שָׁחֵיט. וְהַתּוֹסְפוֹת כָּתְבוּ בְּשֵׁם ר"י, דְּנָקַט שְׁתַּיִם לְרַבִּי דְּאִית לֵיהּ בְּתַרֵי זִמְנֵי הֲוֵי חֲזָקָה, וְשָׁלֹשׁ לְרַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל:

משנה ד

יז **פָּטוּר**. וּרְמִינְהוּ דְּתָנַן סוֹף פֶּרֶק ד' דְּפֵאָה שֶׁסְּפֵק לֶקֶט לֶקֶט, הָכָא פָּרָה בְּחֶזְקַת פְּטוּרָה קַיְמָא, קָמָה בְּחֶזְקַת חִיּוּבָא קַיְמָא. וַהֲרֵי עִסָּה נַעֲשֵׂית עַד שֶׁלֹּא נִתְגַּיֵּר כּוּ' סָפֵק חַיָּב, סְפֵק אִסּוּרָא לְחֻמְרָא וּסְפֵק מָמוֹנָא לְקֻלָּא. פֵּרֵשׁ רַשְׁ"י, חַלָּה סְפֵק אִסּוּרָא שֶׁיֵּשׁ בָּהּ עָוֹן מִיתָה, הִלְכָךְ לֹא סָמְכִינַן אַחֶזְקָה, אֲבָל מַתָּנוֹת אֵין בָּהֶן קְדֻשָּׁה אֶלָּא דִּין מָמוֹן, וְהַמּוֹצִיא מֵחֲבֵרוֹ עָלָיו הָרְאָיָה:

יח כַּוָּנָתוֹ לוֹמַר, שֶׁהָעֶצֶם הָעֶלְיוֹן הַמְחֻבָּר לַגּוּף הוּא בִּכְלַל הַזְּרוֹעַ, וְהוּא אֶחָד מִשְּׁנֵי עֲצָמוֹת, וְעַד דְּתָנַן הוּא עַד בִּכְלָל. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

יט **אַיָּזֶהוּ כּוּ'**. וּבַגְּמָרָא. וְהַלְּחָיַיִם לְמַאי אָתָא, לְהָבִיא צֶמֶר שֶׁבִּרֹאשׁ כְּבָשִׂים וְשֵׂעָר שֶׁבִּזְקַן תְּיָשִׁים. וְהַקֵּבָה לְמַאי אָתָא, לְהָבִיא חֵלֶב שֶׁעַל גַּבֵּי הַקֵּבָה וְשֶׁבְּתוֹכָהּ:

כ וְאִם כֵּן לְרַבִּי יְהוּדָה אֵין בְּמַתְּנַת הַזְּרוֹעַ רַק עֶצֶם הָאֶמְצָעִי לְבַדּוֹ, וּבְהָא פְּלִיג אַתַּנָּא קַמָּא. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

פרק יא

משנה א

א שֶׁכֵּן רַבִּי אִלְעַאי פּוֹטֵר נַמִּי בְּהוּ מֵהַאי טַעֲמָא דְּיֵלֵיף לֵיהּ נְתִינָה. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

ב מְשׁוּם דְּאַשְׁכְּחָן אֲמוֹרָאֵי טוּבָא דְּנָהֲגוּ:

ג בַּגְּמָרָא פָּרְכִינַן עָלֶיהָ מֵהָא דְּאָמְרִינַן דְּקָדְשִׁים אֲפִלּוּ שֶׁל בֶּדֶק הַבַּיִת אֲסוּרִים בְּגִיזָּה כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב פֶּרֶק י' מִשְׁנָה ב'. וּמַסִּיק, בַּמַּקְדִּישׁ חוּץ מִגִּיזָּה, וּכְחָשָׁה דְּגִיזָּה. וּפָרוּשׁ כְּחָשָׁה דְּגִיזָּה, שֶׁהַגִּיזָּה הַנִּטֶּלֶת מַכְחֶשֶׁת הַבָּשָׂר, וְאִי לָאו דְּאָמַר חוּץ הָיָה אָסוּר לְגָזְזָהּ [שֶׁלֹּא לְהַכְחִישָׁהּ]. וְהָנֵי חוּץ מִשּׁוּם קָדְשֵׁי בֶדֶק הַבַּיִת נָקְטֵיהּ, דְּאִי קָדְשֵׁי מִזְבֵּחַ אֲפִלּוּ כִּי אָמַר חוּץ לֹא מַהֲנֵי, דַּאֲפִלּוּ לֹא אֶלָּא אֵבָר מִמֶּנָּה פָּשְׁטָה בְּכֻלָּהּ:

ד **בָּרְחֵלוֹת**. וְלֹא בָּעִזִּים. אַף עַל גַּב דְּעִזִּים אִקְּרֵי נַמִּי צֹאן דִּכְתִיב [בְּרֵאשִׁית כז] לֶךְ נָא אֶל הַצֹּאן וְקַח לִי מִשָּׁם שְׁנֵי גְדָיֵי עִזִּים. תּוֹסָפוֹת:

ה בַּגְּמָרָא, וְנֵילַף גִּיזָּה גִּיזָּה מִבְּכוֹר כוּ'. וּמַסְקִינַן, אֶלָּא כִּדְאָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי, לַעֲמֹד לְשָׁרֵת [דְּסָמוּךְ לְגֵז כְּתִיב], דְּבָר הָרָאוּי לְשָׁרֵת, הָכִי נַמִּי דְּבָר הָרָאוּי לְשָׁרֵת. פֵּרֵשׁ רַשִׁ"י לְתִכֶּלֶת דִּבְגָדֵי שְׂרָד, וְהָתָם צֶמֶר בָּעִינַן, וְאֵין צֶמֶר אֶלָּא שֶׁל רְחֵלִים. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

משנה ב

ו דְּצֹאן שָׁם הַמִּין הוּא:

ז שֶׁהַמָּנֶה מֵאָה זוּז, עֶשְׂרִים וַחֲמִשָּׁה סְלָעִים. הֲרֵי מָנֶה וּפְרָס, שְׁלֹשִׁים וְשִׁבְעָה וְחֵצִי. וַחֲמִשָּׁה פְּעָמִים שְׁלֹשִׁים וְשִׁבְעָה וְחֵצִי מֵאָה שְׁמוֹנִים וְשֶׁבַע וְחֵצִי:

ח **וְכַמָּה**. מְפָרֵשׁ בַּגְּמָרָא, דְּלָאו אֲרִישָׁא קָאֵי אַדְּקָתָנֵי בְּכָל שֶׁהֵן, אֶלָּא מִלְּתָא בְּאַנְפֵּי נַפְשָׁהּ הִיא בְּיִשְׂרָאֵל שֶׁיֵּשׁ לוֹ גִּיזִּין הַרְבֵּה, דְּחֵלֶק שִׁשִּׁים שֶׁבָּהֶן יֵשׁ בּוֹ כְּדֵי לְחַלֵּק לְכֹהֲנִים הַרְבֵּה:

ט וְאַף עַל גַּב דְּהַקּוֹנֶה בְּשִׁנּוּי לֹא קָנָה אֶלָּא לְעִנְיַן שֶׁאֵין מַחֲזִיר גּוּף הַגְּזֵלָה, אֲבָל מִכָּל מָקוֹם צָרִיךְ לְהַחֲזִיר לוֹ דָּמִים, הָכָא פָּטוּר. מַאי טַעֲמָא, אִי בָּעֵית אֵימָא דִּכְתִיב זֶה (דְּמַשְׁמַע בְּעוֹדָן קַיָּמוֹת חַיָּב לִתְּנָן אֲבָל אֵינָן קַיָּמוֹת לֹא חַיֵּב הַכָּתוּב בָּהֶן תַּשְׁלוּמִין). וְאִי בָּעֵית אֵימָא מְשׁוּם דַּהֲוָה לֵיהּ מָמוֹן שֶׁאֵין לוֹ תּוֹבְעִין. גְּמָרָא:

י דְּמִסְתָּמָא לֹא זַבִּין הַמַּתְנוֹת, כְּדִתְנַן מִשְׁנָה ג' פֶּרֶק דְּלְעֵיל, לָקַח מִמֶּנּוּ בַּמִּשְׁקָל נוֹתְנָן לַכֹּהֵן וּמְנַכֶּה לוֹ מִן הַדָּמִים. גְּמָרָא:

יא וְעַצָּה טוֹבָה קָא מַשְׁמַע לָן, דְּיִקְנֶה מִן הַלּוֹקֵחַ כְּשֶׁעוֹר הַשְּׁחוּפִין אוֹ הַזְּכָרִים וְיִתֵּן לַכֹּהֵן. גְּמָרָא. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

פרק יב

משנה א

א **לֹא בְמַקְדְּשִׁים**. דְּאָמַר קְרָא שַׁלַּח וְגוֹ', יָצָא זֶה שֶׁאֵי אַתָּה מְצַוֶּה לְשַׁלְּחוֹ אֶלָּא לַהֲבִיאוֹ לַגִּזְבָּר, דְּאַף עַל גַּב דְּמָרְדוּ לֹא פָּקְעוּ קְדֻשָּׁתַיְהוּ דְּכָל הֵיכָא דְּאִיתֵיהּ בֵּי גַּזָּא דְּרַחֲמָנָא אִיתָא דִּכְתִיב לַה' הָאָרֶץ וּמְלוֹאָהּ [תְּהִלִּים כד]. גְּמָרָא:

משנה ב

ב עוֹף טָהוֹר הוּא. וְלֹא זֶה שֶׁקּוֹרִין קוק"א. רַשִׁ"י:

ג **רַבִּי אֱלִיעֶזֶר כו'**. יָלִיף לֵיהּ בַּגְּמָרָא מִקְּרָא:

משנה ג

ד **מַפְרִיחִין**. יִתְּכֵן שֶׁדֶּרֶךְ הָעוֹפוֹת שֶׁפּוֹרְחוֹת הַרְבֵּה בְּיַחַד וְנִמְצָא כָּל אֶחָד מַפְרִיחַ לַחֲבֵרוֹ עִמּוֹ, לְכֵן בָּא הַלָּשׁוֹן בְּהִפְעִיל שֶׁהוּא יוֹצֵא:

ה **מָה כו'**. דַּהֲוָה לֵיהּ לְמֵימַר וְהָאֵם רוֹבֶצֶת עֲלֵיהֶם. גְּמָרָא. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

ו זֶה לְשׁוֹן הָרַמְבַּ"ם, שַׁלַּח מָקוֹר, וְהַמָּקוֹר נוֹפֵל עַל הַמְּעַט וְהַהַרְבֵּה:

משנה ד

ז וּמַשְׁכַּחַת לָהּ שֶׁאֵין לְפָרֵשׁ מֵעִקָּרָא מַשְׁמַע, בְּגָזֵל, שֶׁאִי אֶפְשָׁר לוֹמַר וְהֵשִׁיב קֹדֶם שֶׁגָּזַל, דְּאִם לֹא גָּזַל מַה יָּשִׁיב. גְּמָרָא:

משנה ה

ח **אֲפִלּוּ כו'**. דִּכְתִיב תְּשַׁלַּח, מִכָּל מָקוֹם. וְאִי לֹא קְרָא סָלְקָא דַּעְתָּךְ אֲמֵינָא הוֹאִיל וְגָדוֹל הַשָּׁלוֹם שֶׁבֵּין אִישׁ לְאִשְׁתּוֹ כִּדְאַשְׁכְּחָן בְּסוֹטָה שֶׁנִּמְחָה הַשֵּׁם עַל הַמַּיִם, וּמְצֹרָע אָסוּר בְּתַשְׁמִישׁ, לֵיתֵי עֲשֵׂה דִּידֵיהּ וְיִדְחֶה עֲשֵׂה דְּשִׁלּוּחַ, קָא מַשְׁמַע לָן. גְּמָרָא: